

บทที่ 6

แนวทางการพัฒนาที่เหมาะสมต่อพื้นที่เกษตรกรรม

การศึกษาในบทนี้เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลต่างๆ เกี่ยวกับสภาพทั่วไปของพื้นที่ศึกษา รวมทั้งการวิเคราะห์แผนและโครงการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ศึกษา ผลสรุปจากการวิเคราะห์สามารถบ่งชี้ได้ถึงสภาพปัญหา ศักยภาพ และข้อจำกัดของพื้นที่ศึกษา และแนวโน้มชุมชนในอนาคต นอกจากนี้ยังได้นำผลการวิเคราะห์ประกอบกับการนำข้อกำหนดการใช้ประโยชน์ที่ดินตามผังเมืองรวม และทัศนคติและความต้องการของประชาชนมาวิเคราะห์เพื่อกำหนดป็นแนวทางการพัฒนาพื้นที่ เพื่อเป็นกรอบและแนวทางในการจัดทำแผนพัฒนาต่อไป

6.1 สรุปผลการศึกษา

จากผลการศึกษาเพื่อให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่ศึกษาได้อย่างชัดเจน จึงแบ่งออกเป็น 2 ช่วง คือ ช่วงก่อนการพัฒนา และหลังการพัฒนา

6.1.1 ก่อนการพัฒนา พื้นที่ทางตะวันตกเฉียงใต้ของภาคนครหลวงเป็นพื้นที่ที่มีสภาพกึ่งเมืองกึ่งชนบทจนถึงพื้นที่ชานเมืองและพื้นที่ชนบทตามระยะห่างจากเขตเมืองชั้นใน สภาพพื้นที่ก่อนได้รับอิทธิพลจากการพัฒนาความเป็นเมืองตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2504) พื้นที่ส่วนใหญ่ยังคงเป็นพื้นที่เกษตรกรรมที่มีความหลากหลายตามสภาพภูมิประเทศที่เอื้อต่อการเกษตรกรรม คือมีทั้งพื้นที่ราบลุ่มแม่น้ำและมีโครงข่ายคลองเชื่อมโยงทั่วพื้นที่ส่งผลให้ดินมีความอุดมสมบูรณ์ นอกจากนี้ยังมีพื้นที่ติดชายฝั่งทะเลในพื้นที่ทางตอนใต้ของเขตบางขุนเทียนและอำเภอเมืองสมุทรสาคร อาชีพหลักของประชาชนจึงมีทั้งการเกษตรและการประมง จากความหลากหลายของภูมิประเทศซึ่งเป็นข้อได้เปรียบของพื้นที่ส่งผลให้พื้นที่ศึกษามีเกษตรกรรมหลายประเภท เช่น การทำนา ปลูกไม้ผล ไม้ดอกไม้ประดับและการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ ส่งผลให้การตั้งถิ่นฐานกระจายตัวบนพื้นที่เกษตรกรรม โดยจะเกาะกลุ่มตามแม่น้ำลำคลองสายต่างๆ เพราะประชาชนต้องพึ่งพาแม่น้ำลำคลองเพื่อการเกษตรและการคมนาคมเป็นสำคัญ ประชาชนมีวิถีชีวิตผูกพันกับสายน้ำเหมือนดังเช่นชุมชนเกษตรในสมัยโบราณ แม่น้ำลำคลองที่สำคัญ ได้แก่ แม่น้ำท่าจีน คลองภาษีเจริญ คลองดำเนินสะดวก คลองมหาชัยและคลองสุนัขหอน

6.1.2 หลังการพัฒนา หลังการเริ่มใช้แผนพัฒนา ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2504 เป็นนโยบายหลักในการพัฒนาประเทศ ได้ส่งผลต่อการเติบโตของเมืองต่างๆ ตามหลักการกระจายความเจริญสู่ภูมิภาค ขณะที่พื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑลยังคงมีการเติบโตอย่างต่อเนื่อง อันเนื่องมาจากแผนพัฒนาต่างๆ เช่น แผนพัฒนาภาคมหานคร , ผังภาคกรุงเทพมหานครและปริมณฑลและแผนพัฒนากรุงเทพ เป็นต้น แผนต่างๆ เหล่านี้ต่างกำหนดบทบาทให้ปริมณฑลและจังหวัดข้างเคียงเป็นแหล่งรองรับกิจกรรมต่างๆ เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้กรุงเทพมหานคร เป็นเมืองศูนย์กลางของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งพื้นที่ศึกษาได้ถูกกำหนดบทบาทของเมืองคล้ายคลึงและแตกต่างกันคือ เป็นพื้นที่รองรับแหล่งงานและพื้นที่พักอาศัยของกรุงเทพฯ ส่วนที่ต่างกันตามศักยภาพของพื้นที่ เช่น อำเภอเมืองสมุทรสาครถูกกำหนดให้เป็นศูนย์กลางการประมงและอุตสาหกรรมระดับภาคปริมณฑล

อำเภอบ้านแพ้วเป็นศูนย์กลางการเกษตร เป็นต้น จึงก่อให้เกิดการสร้างสาธารณูปโภคและสาธารณูปการต่างๆ มากมาย โดยเฉพาะโครงข่ายคมนาคมขนส่ง ที่มีทั้งทางหลวง ทางด่วนพิเศษ และทางต่างระดับ เพื่อเชื่อมโยงกรุงเทพมหานครกับจังหวัดโดยรอบให้มีการขนส่งสินค้าและเดินทางอย่างสะดวกรวดเร็ว ซึ่งโครงข่ายคมนาคมที่เชื่อมโยงกับจังหวัดโดยรอบ ส่งผลให้เกิดการขยายตัวการตั้งถิ่นฐานไปตามแนวถนนสายหลักและสายรอง เช่น ถนนเพชรเกษม ถนนพระราม 2 ถนนเอกชัย เป็นต้น ส่วนชุมชนริมแม่น้ำและลำคลองที่ถือเป็นชุมชนเก่าแก่ยังคงมีอยู่แต่เริ่มลดจำนวนลง เพราะได้รับผลกระทบจากการพัฒนาทั้งจากการคมนาคมและปัญหาสิ่งแวดล้อม

โดยถนนจะเป็นตัวนำพาความเจริญสู่พื้นที่ เพราะก่อให้เกิดความสะดวกต่อการเข้าถึง การเปลี่ยนแปลงที่เห็นได้ชัดคือการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดิน จากพื้นที่เกษตรกรรมเป็นพื้นที่เมือง เช่น พื้นที่พักอาศัย อาคารพาณิชย์และโรงงานอุตสาหกรรม การใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อรองรับกิจกรรมต่างๆ ของการพัฒนา ส่งผลให้เกิดการใช้ประโยชน์ที่ดินอย่างไม่เป็นระเบียบ ทำให้ดินที่มีคุณภาพและศักยภาพทางการเกษตรถูกแปรเปลี่ยนเป็นที่ปลูกสร้างโรงงานอุตสาหกรรมและบ้านจัดสรร ทั้งนี้เพราะพื้นที่เกษตรให้ผลไม่คุ้มค่าเมื่อเทียบกับการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อกิจกรรมอื่นๆ โดยการขยายตัวของพื้นที่เมืองเป็นไปอย่างกระจัดกระจาย ซึ่งเป็นการพัฒนาเป็นหย่อมในพื้นที่เกษตร ที่ได้สร้างปัญหาต่อการจัดเตรียมโครงสร้างพื้นฐาน พร้อมกันนั้นยังก่อให้เกิดความขัดแย้งในการใช้ประโยชน์ที่ดินต่างประเภทในบริเวณเดียวกัน เช่นการมีโรงงานอุตสาหกรรมในพื้นที่เกษตร

ผลจากการพัฒนาส่งผลโดยตรง คือทำให้พื้นที่เกษตรลดจำนวนลง ส่วนพื้นที่เกษตรที่คงอยู่ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ปลูกไม้ดอกไม้ประดับและการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ เนื่องจากยังสามารถสร้างรายได้ให้แก่ประชาชนในท้องถิ่น เช่น การปลูกดอกกล้วยไม้ ซึ่งเป็นพืชเศรษฐกิจดั้งเดิมที่มีชื่อเสียงของเขตหนองแขม และการทำสวนผลไม้ในอำเภอบ้านแพ้วและกระทุ่มแบน ส่วนทางตอนใต้ของเขตบางขุนเทียนและอำเภอเมืองสมุทรสาครมีการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ (บ่อปลา, นากุ้ง) พื้นที่เกษตรกรรมที่คงอยู่จะเกาะกลุ่มตามริมแม่น้ำและลำคลองสายต่างๆ เนื่องจากดินมีความอุดมสมบูรณ์ และเกษตรกรยังต้องอาศัยน้ำเพื่อใช้ในการเกษตร นอกจากนี้การพัฒนายังก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคม คือเปลี่ยนจากการผลิตที่อิงกับเกษตรกรรมมาเป็นอุตสาหกรรม ประชากรเป็นแรงงานในภาคอุตสาหกรรมเป็นจำนวนมาก เพราะสร้างรายได้ที่มั่นคงและมากกว่าการทำเกษตร ในขณะที่โครงสร้างทางสังคมเปลี่ยนจากสังคมชนบทเป็นสังคมเมืองมากขึ้น ที่เห็นได้ชัดคือรูปทรงบ้านเรือนเปลี่ยนเป็นการก่ออิฐถือปูนมากขึ้น มีรูปทรงที่ทันสมัย ทิวทัศน์ของเมืองเต็มไปด้วยตึกรามบ้านช่องที่สูงตระหง่าน ขณะที่การดำรงชีวิตของผู้คนเป็นไปในลักษณะต่างคนต่างอยู่มากขึ้น ทั้งนี้เป็นไปตามลักษณะความสัมพันธ์ของสังคมที่ซับซ้อนมากขึ้น แต่สิ่งที่ส่งผลทางลบจากการพัฒนาคือทำให้สภาพแวดล้อมเสื่อมโทรมอันเกิดจากกิจกรรมต่างๆ ที่มนุษย์สร้างขึ้น เช่น ปัญหาน้ำเสีย ปัญหาแผ่นดินทรุด ปัญหาอากาศเป็นพิษและปัญหาขยะล้นเมือง เป็นต้น

พื้นที่ศึกษาเป็นพื้นที่ที่ง่ายต่อการเปลี่ยนแปลง เนื่องจากที่ตั้งที่อยู่ใกล้กรุงเทพมหานคร ย่อมได้รับอิทธิพลจากการพัฒนาเมืองอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ พื้นที่เกษตรที่สมบูรณ์ต้องแข่งขันกับความต้องการของตลาด ทั้งนี้พื้นที่เกษตรจะคงอยู่หรือหมดไป ย่อมขึ้นอยู่กับนโยบายของรัฐรวมถึงมาตรการและกฎหมายควบคุมการใช้ประโยชน์ที่ดิน ขณะที่ความต้องการของประชาชนในพื้นที่ก็เป็นสิ่งสำคัญที่รัฐไม่ควรมองข้ามไป

6.2 แนวความคิดที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาพื้นที่ศึกษา

จากการศึกษาแนวความคิดที่เกี่ยวข้อง พบว่าการขยายตัวของพื้นที่เมืองรุกล้ำพื้นที่เกษตรกรรม เป็นผลมาจากการขยายตัวของเมืองในแนวราบ โดยจะขยายตัวไปตามแนวถนน ซึ่งเป็นปรากฏการณ์ปกติของเมืองใหญ่ สำหรับประเทศไทยปัญหาการบุกรุกพื้นที่เกษตรกรรมชานเมืองที่เห็นได้ชัดคือ การขยายตัวของกรุงเทพมหานคร อันเป็นผลมาจากการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน พร้อมกับการเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากร ที่หลั่งไหลเข้ามาหางานทำของประชากรจากภูมิภาคต่างๆ ทำให้ความต้องการการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อพักอาศัยและแหล่งงานเพิ่มมากขึ้น ส่งผลให้พื้นที่เกษตรกรรมในเขตชานเมืองและจังหวัดปริมณฑลโดยรอบกรุงเทพมหานครลดจำนวนลง และก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจจากภาคเกษตรกรรมมาเป็นภาคอุตสาหกรรมและการค้า การขยายตัวของเมืองสู่พื้นที่โดยรอบ เป็นผลมาจากปัจจัยความได้เปรียบทางด้านที่ตั้งที่อยู่ภายใต้อิทธิพลการพัฒนาของกรุงเทพมหานคร ที่ถูกมุ่งเน้นการพัฒนาเมืองให้ทันสมัย เกิดการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างเมืองไปสู่ความซับซ้อนและหลากหลาย

ปัจจุบันผลจากการพัฒนาที่เห็นได้ชัดคือ ปัญหาสิ่งแวดล้อม ไม่ว่าจะเป็น ปัญหาน้ำเสีย น้ำท่วม แผ่นดินทรุด อากาศเป็นพิษ ฯลฯ แสดงให้เห็นว่าการพัฒนาเมืองที่ผ่านมามุ่งเน้นแต่การพัฒนาทางวัตถุ โดยละเลยทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม จึงทำให้หน่วยงานต่างๆ หันมาสนใจในการรักษาสิ่งแวดล้อม ส่งผลให้แนวคิดการพัฒนาเมืองในปัจจุบันเปลี่ยนไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน ที่เน้นการพัฒนากรุงเทพมหานครโดยใช้ทฤษฎีเมืองกระชับ ที่เน้นการใช้ประโยชน์ที่ดินให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด ขณะเดียวกันก็กระจายความเจริญสู่ชุมชนโดยรอบ ให้เป็นชุมชนที่พึ่งพาตนเองได้ ทั้งนี้เพื่อลดการเดินทางระหว่างชุมชนโดยรอบกับกรุงเทพมหานคร อีกทั้งยังเป็นการควบคุมการขยายตัวของชุมชนเข้าไปในพื้นที่เกษตรกรรม

6.3 สภาพปัญหาของพื้นที่ศึกษา

6.3.1 การตั้งถิ่นฐานตามแนวถนน การตั้งถิ่นฐานของประชากรด้านตะวันตกเฉียงใต้ของภาคนครหลวง มีลักษณะเกาะกลุ่มหนาแน่นตามแนวสายหลักและสายรอง ตลอดจนแม่น้ำลำคลองที่สำคัญ เช่น ถนนเพชรเกษม ถนนพระราม 2 ถนนเอกชัย ถนนเศรษฐกิจ คลองภาษีเจริญ คลองดำเนินสะดวกและคลองมหาชัย เป็นต้น นอกจากการเกาะกลุ่มตามแนวถนนและคลองแล้ว ลักษณะการตั้งถิ่นฐานดังกล่าวทำให้การบริการโครงสร้างพื้นฐานที่รัฐจัดให้กับประชาชนเพียงพออยู่ในบริเวณที่มีการตั้งถิ่นฐานหนาแน่น ส่วนในบริเวณที่ห่างออกไปจะขาดแคลนบริการด้านนี้ โครงสร้างพื้นฐานส่วนใหญ่ในปัจจุบันที่ขาดแคลนในพื้นที่ศึกษา ได้แก่ โครงข่ายถนนสายรอง น้ำประปาและการระบายน้ำ เป็นต้น

6.3.2 ปัญหาความไม่เป็นระเบียบของการใช้ที่ดิน เกิดจากการขยายตัวของเมืองโดยปราศจากการควบคุมที่มีประสิทธิภาพ ทำให้เกิดความขัดแย้งของการใช้ประโยชน์ที่ดินระหว่างพื้นที่เกษตรกรรมและพื้นที่เมืองที่ขยายตัวออกไปอย่างกระจัดกระจาย ในลักษณะของ Suburban Sprawling ที่มีความหนาแน่นต่ำ ซึ่งเป็นการพัฒนาเป็นหย่อมในพื้นที่เกษตร โดยเฉพาะการพัฒนาอุตสาหกรรม ทำให้เกิดปัญหาต่างๆ เช่น ปัญหาสิ่งแวดล้อม ปัญหาความไม่เพียงพอของระบบสาธารณูปโภคและสาธารณูปการ ที่มีแนวโน้มที่จะทวีความรุนแรงหากยังไม่มีการควบคุมการพัฒนาเมืองให้มีรูปแบบการพัฒนาที่เหมาะสมและเป็นไปตามลำดับขั้นตอนที่ถูกต้อง

6.3.3 การสูญเสียที่ดินที่เหมาะสมสำหรับการเกษตร การขยายตัวของโรงงานอุตสาหกรรมรอบๆ กรุงเทพมหานครทำให้ที่ดินมีราคาสูงขึ้น จึงมีการซื้อที่ดินเพื่อการเกษตรมาสร้างเป็นโรงงานอุตสาหกรรม แม้ว่าที่ดินเหล่านี้จะไม่เหมาะจะเป็นพื้นที่ปลูกสร้างเพราะว่าดินอ่อน น้ำท่วมถึง แต่นักลงทุนเห็นว่าการพัฒนาที่ดินเพื่ออุตสาหกรรมให้ผลตอบแทนที่คุ้มค่ากว่าการทำเกษตร ทำให้การลงทุนในการพัฒนาด้านชลประทานในอดีตมิได้ถูกนำมาใช้ประโยชน์เพื่อการเกษตร

6.3.4 ความขัดแย้งของการใช้ที่ดินเพื่อการเกษตร การประมงและอุตสาหกรรม ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นมาจากการที่ต่างฝ่ายต่างต้องการแสวงหาสิ่งอำนวยความสะดวก ตลอดจนการลงทุนต่ำและทำกำไรให้มากที่สุด โดยมีได้คำนึงถึงผลกระทบต่อผู้ที่อยู่ใกล้เคียง เป็นต้นว่า โรงงานอุตสาหกรรมปล่อยน้ำเสียลงสู่คลอง ทำให้น้ำสกปรกไม่สามารถนำน้ำมาใช้เพื่อการเกษตรหรือการประมงได้ หรือ บ่อเลี้ยงปลาสูบน้ำออก ซึ่งน้ำมีความสกปรก เพราะปลาบางชนิดกินสัตว์เป็นอาหาร ทำให้น้ำสกปรกไหลลงสู่แม่น้ำลำคลอง หรือเกษตรกรใส่ปุ๋ยและสารเคมีทำให้สารตกค้างอยู่บนดิน เมื่อฝนตกน้ำฝนจะชะสารเคมีเหล่านี้ลงสู่คลอง ชาวประมงที่ใช้น้ำในคลองสำหรับเลี้ยงสัตว์ (ปลา, กุ้ง) ก็ไม่สามารถนำน้ำมาใช้ได้ จากผลกระทบซึ่งกันและกันเหล่านี้ได้นำไปสู่การสูญเสียทางเศรษฐกิจ ตลอดจนความขัดแย้งในการดำเนินชีวิตและการประกอบอาชีพ

6.3.5 ปัญหาการแทรกตัวของน้ำเค็ม เนื่องจากเขตชานเมืองฝั่งตะวันตกของกรุงเทพมหานคร อยู่ห่างจากอ่าวไทยเพียง 10 - 15 กิโลเมตร และมีระบบคลองที่เชื่อมต่อกับพื้นที่ชายฝั่งทะเลและแม่น้ำเจ้าพระยาตอนล่าง จึงทำให้เกิดภาวะ การแทรกตัวของน้ำเค็มส่งผลต่อพื้นที่เกษตรกรรม โดยไม่สามารถใช้น้ำเพื่อการเกษตรได้

6.3.6 ปัญหาสิ่งแวดล้อม เกิดจากการพัฒนาที่ไม่มีการควบคุมอย่างดีพอ ก่อให้เกิดมลภาวะทั้งทางน้ำ อากาศและขยะ น้ำเสียจำแนกออกได้เป็นน้ำทิ้งจากชุมชนและจากโรงงานอุตสาหกรรมที่ระบายลงสู่คลองโดยตรงที่มีอยู่เป็นจำนวนมาก ขณะเดียวกันคลองบางสายมีการรुक้าของสิ่งก่อสร้างริมคลอง ก่อให้เกิดการตื้นเขินของลำคลอง ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการระบายน้ำในฤดูฝน มลภาวะทางอากาศ เกิดจากโรงงานต่างๆ ที่ไม่มีระบบฟอกอากาศก่อนปล่อยสู่ชั้นบรรยากาศ ตลอดจนยานพาหนะที่คับคั่งในเขตชุมชนและการก่อสร้างต่างๆ ที่ทำให้มีฝุ่นละอองและก๊าซคาร์บอนมอนอกไซด์อยู่ในอากาศเป็นจำนวนมากจนอาจส่งผลให้เกิดโรคระบบทางเดินหายใจ ปัญหาขยะตกค้างที่เกิดจากโรงงานอุตสาหกรรมและจากชุมชนที่ไม่มีการจัดเก็บอย่างมีระบบ ทำให้เกิดการทิ้งขยะริมถนน เมื่อมีฝนตกลงมาทำให้เกิดการชะล้างและน้ำเสียจากขยะไหลลงสู่คลองทำให้น้ำสกปรกต่อไป

สิ่งแวดล้อมที่เสื่อมโทรมนอกจากจะส่งผลต่อสุขภาพของประชาชนยังส่งผลต่อภาวะการขยายตัวทางเศรษฐกิจ การควบคุมมลภาวะต่างๆทั้งจากโรงงานอุตสาหกรรมและชุมชนจึงเป็นสิ่งจำเป็นและเป็นเรื่องเร่งด่วน เพื่อป้องกันมิให้สภาวะแวดล้อมเสื่อมโทรมลงไปมากกว่านี้

6.4 ศักยภาพของพื้นที่ศึกษา

6.4.1 ความอุดมสมบูรณ์ของพื้นที่ จากสมรรถนะดินของพื้นที่ศึกษาที่มีความอุดมสมบูรณ์ เพราะเป็นดินเหนียวที่เกิดจากการทับถมของตะกอนปากแม่น้ำ จึงเหมาะต่อการเพาะปลูกพืชผลต่างๆ พื้นที่ศึกษาจึงอุดมไปด้วยพืชผัก ไม้ผล ไม้ดอกไม้ประดับและการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ ทั้งเพื่อการส่งออกและบริโภคภายในประเทศ โดยเฉพาะเป็นแหล่งอาหารเลี้ยงคนเมืองและจังหวัดใกล้เคียง จึงนับได้ว่าพื้นที่ศึกษาเป็นแหล่งผลิตอาหารที่สำคัญที่อยู่ใกล้กรุงเทพมหานคร

6.4.2 ความหลากหลายของภูมิประเทศ พื้นที่ทางด้านตะวันตกเฉียงใต้ของภาคนครหลวง เป็นพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางธรรมชาติ เพราะเป็นพื้นที่ราบลุ่มที่มีแม่น้ำลำคลองธรรมชาติมากมาย อีกทั้งยังมีคลองชลประทานที่สามารถนำมาส่งเสริมผลผลิตทางการเกษตรได้ นอกจากนี้ยังมีชายฝั่งทะเลทางตอนใต้ของเขตบางขุนเทียนและจังหวัดสมุทรสาคร จากความเอื้ออำนวยของธรรมชาติทำให้พื้นที่เกษตรกรรมชานเมืองมีลักษณะพิเศษคือเป็นการเกษตรกรรมแบบผสมผสาน เพื่อปรับตัวให้เข้ากับความต้องการของตลาดที่ต้องการพืชผลหลากหลายประเภท ทำให้พื้นที่เกษตรกรรมประกอบไปด้วย สวนผลไม้ สวนผัก สวนไม้ดอกไม้ประดับ บ่อปลา นากุ้ง เกษตรกรบางรายก็ปรับตัวด้วยการหันมาปลูกกล้วยไม้ ซึ่งเป็นพืชเศรษฐกิจที่สร้างรายได้ที่ดี ขณะที่ชายฝั่งทะเลในเขตอำเภอเมืองสมุทรสาครประชากรมีอาชีพเลี้ยงปลา เลี้ยงกุ้ง ตามความเอื้ออำนวยของสภาพภูมิประเทศที่สามารถทำการประมงได้เป็นอย่างดี สามารถส่งขายได้ทั้งภาคกรุงเทพมหานครและปริมณฑลทั้งตลาดในและต่างประเทศ

การประกอบการเกษตรของประชากรในพื้นที่ศึกษา โดยเฉพาะในจังหวัดสมุทรสาคร สามารถสร้างมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมของจังหวัดรองจากภาคอุตสาหกรรมและทำรายได้ให้จังหวัดเป็นมูลค่าไม่ต่ำกว่าปีละ 7,000 ล้านบาท ซึ่งนับเป็นจุดแข็งของจังหวัดที่มีภูมิศาสตร์ทางธรณีวิทยาที่อุดมสมบูรณ์ เหมาะแก่การเพาะปลูก อันนำไปสู่การเพิ่มรายได้ทางเศรษฐกิจแก่ประชากรในพื้นที่

6.4.3 ตำแหน่งที่ตั้ง พื้นที่ศึกษาประกอบไปด้วยพื้นที่ต่อเมือง พื้นที่ชานเมืองและจังหวัดปริมณฑล ซึ่งเป็นพื้นที่ที่อยู่ภายใต้อิทธิพลการพัฒนาของกรุงเทพมหานคร มีการเดินทางที่สะดวก รวดเร็ว โดยมีถนนสายต่างๆ เชื่อมโยงจากเขตชั้นในสู่พื้นที่รอบนอกมากมายหลายสาย จังหวัดสมุทรสาครเป็นจังหวัดที่อยู่ไม่ไกลจากกรุงเทพมหานคร มีระยะทางห่างจากกรุงเทพมหานครเพียง 36 กิโลเมตร ใช้เวลาในการเดินทางประมาณ 45 นาที มีการคมนาคมทั้งทางบกและทางน้ำ สามารถเดินทางไปยังจังหวัดต่างๆ ได้ทั้งภาคใต้ ภาคกลางและภาคตะวันตก เนื่องจากที่ตั้งที่อยู่ไม่ไกลจากกรุงเทพมหานคร จึงอยู่ใกล้แหล่งตลาดที่สำคัญในการติดต่อค้าขายผลผลิต ทั้งจากภาคเกษตรและอุตสาหกรรม อีกทั้งอิทธิพลความเจริญของกรุงเทพมหานครส่งผลให้พื้นที่ศึกษามีการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจมากมาย ประชากรจึงมีโอกาสมากขึ้นในการประกอบอาชีพ ดังนั้นการเป็นพื้นที่ที่อยู่ใกล้เมืองหลวง จึงนับเป็นจุดแข็งที่ส่งเสริมให้พื้นที่ศึกษาสามารถดึงดูดการลงทุนจากภาคอุตสาหกรรมจากเขตเมืองหลวงขณะเดียวกันสามารถรองรับการพัฒนาได้อย่างรวดเร็วกว่าพื้นที่อื่นๆ ด้วยระยะทางที่ไม่ไกลจากกรุงเทพมหานคร

6.4.4 มีโรงงานอุตสาหกรรมมากมาย พื้นที่ศึกษาเป็นพื้นที่รองรับการขยายตัวของโรงงานอุตสาหกรรมจากเขตเมืองชั้นใน การเพิ่มขึ้นของจำนวนโรงงานอุตสาหกรรมจะมีมากตามแนวถนนสายหลักที่เชื่อมต่อกับเขตเมืองชั้นใน เช่น ถนนเพชรเกษม ถนนเอกชัย ถนนพระราม 2 เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อความสะดวกในการขนส่งอีกทั้งวัตถุดิบในท้องถิ่นมีมาก โรงงานบางส่วนจึงเป็นโรงงานที่

ต่อเนื่องจากการเกษตรและการประมง โดยเฉพาะในอำเภอกระทุ่มแบน ที่ถูกกำหนดให้เป็นแหล่งอุตสาหกรรมทางฝั่งตะวันตกของกรุงเทพมหานคร ซึ่งมีถนนเศรษฐกิจเป็นถนนสายสำคัญที่มีโรงงานอุตสาหกรรมกระจายตัวตลอดสองฝั่งถนน ส่วนอำเภอเมืองสมุทรสาครโรงงานส่วนใหญ่เป็นโรงงานอุตสาหกรรมที่ต่อเนื่องจากการประมง ทั้งนี้การเพิ่มขึ้นของโรงงานอุตสาหกรรมส่งผลต่อการเป็นแหล่งงานที่สำคัญภายในพื้นที่และจังหวัดใกล้เคียงที่ส่งผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของพื้นที่ศึกษา

6.4.5 การคมนาคมทั่วถึงทั้งทางน้ำและทางบก พื้นที่ศึกษาเป็นพื้นที่ที่มีการคมนาคมทั้งทางถนน ทางรถไฟและทางน้ำ ทางถนนเป็นเส้นทางที่ได้รับความนิยมมากที่สุด เพราะสะดวกรวดเร็ว และมีหลายเส้นทางให้เลือกใช้ ที่สามารถเชื่อมกับจังหวัดโดยรอบด้วยการเดินทางที่ไม่ยาวนานนัก ซึ่งจังหวัดสมุทรสาครเป็นจังหวัดปริมณฑลทางฝั่งตะวันตกของกรุงเทพมหานครที่เป็นประตูเชื่อมโยงกับจังหวัดทางภาคใต้ ภาคตะวันตกและภาคกลาง ในอนาคตจังหวัดสมุทรสาครถูกกำหนดให้เป็นศูนย์กลางคมนาคมทางด้านตะวันตกเฉียงใต้ของกรุงเทพมหานคร นอกจากนี้สมุทรสาครยังมีทางรถไฟที่เชื่อมต่อจากเขตเมืองชั้นในคือ สถานีวงเวียนใหญ่ถึงสถานีมหาชัย และจากสถานีบ้านแหลมถึงสถานีแม่กลอง จังหวัดสมุทรสงคราม ซึ่งเป็นทางรถไฟสายเก่าที่ปัจจุบันมีสภาพทรุดโทรม แต่ก็ยังเป็นที่ยอมรับของพ่อค้าแม่ค้าที่ใช้ขนส่งสินค้าจำพวกอาหารสดและอาหารแห้ง หากเส้นทางรถไฟได้รับการปรับปรุงให้มีคุณภาพและบริการที่ดีขึ้น ก็จะเป็นการสร้างค่านิยมให้ผู้ใช้บริการมากขึ้น อีกทั้งยังเป็นอีกทางเลือกในการเดินทางสำหรับผู้ที่ต้องการสัมผัสบรรยากาศเก่าๆ เพื่อดูวิถีชีวิตของชุมชนตลอดสองข้างทาง ตั้งแต่เขตเมืองสู่เขตชานเมืองและชุมชนชนบท ประกอบกับบริการค่าโดยสารรถไฟมีอัตราค่าโดยสาร 10 บาทตลอดสายและใช้เวลาในการเดินทางประมาณ 1 ชั่วโมง จากกรุงเทพมหานครถึงสมุทรสาคร ในอนาคตหากเส้นทางรถไฟได้รับการพัฒนายังจะเป็นการลดการจราจรบนท้องถนนได้อีกทางหนึ่ง ขณะที่การคมนาคมทางน้ำมีลำคลองมากมายกระจายตัวอยู่ทั่วไป ปัจจุบันเกษตรกรยังใช้น้ำในคลองเพื่อการเกษตรบ้างก็ยังคงใช้สัญจรในชุมชนเกษตรที่กระจายตัวอยู่ทั่วไปในพื้นที่ โดยเฉพาะในอำเภอบ้านแพ้ว ขณะที่เส้นทางทางน้ำในปัจจุบันได้มีการส่งเสริมเป็นเส้นทางท่องเที่ยวในแขวงท่าข้าม เขตบางขุนเทียน เพื่อชมวิถีชีวิตของผู้คนสองฝั่งคลอง อีกทั้งยังมีสถานที่ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์มากมายทั้งด้านศิลปกรรม (ศาลพันท้ายนรสิงห์) ด้านสิ่งแวดล้อม (ป่าชายเลนและพิชพรรณสองฝั่งคลอง) วิถีชีวิตเกษตรกรและชาวประมง ซึ่งได้รับความนิยมจากผู้ที่ต้องการสัมผัสธรรมชาติ

การมีการคมนาคมที่ครบครันทั้งทางถนน ทางรถไฟและทางน้ำ นอกจากจะใช้เป็นการสัญจรของผู้คนในพื้นที่และเป็นทางผ่านสู่จังหวัดต่างๆ ยังสามารถพัฒนาศักยภาพเส้นทางคมนาคมให้เป็นเส้นทางที่สร้างรายได้ให้แก่ชุมชนได้

6.5 ข้อจำกัดของพื้นที่ศึกษา

6.5.1 พื้นที่ศึกษาอยู่ในเขตวิกฤตน้ำบาดาลและแผ่นดินทรุด เนื่องมาจากการใช้น้ำบาดาลมากเกินไป พื้นที่ที่มีการทรุดตัวของแผ่นดินในชั้นวิกฤตคือ พื้นที่ด้านใต้และตะวันตกของกรุงเทพมหานคร โดยเฉพาะบริเวณที่เป็นที่ตั้งของโรงงานอุตสาหกรรมและชุมชนหนาแน่น ในเขตบางบอนและแขวงแสมดำ เขตบางขุนเทียน ที่มีการทรุดตัวของแผ่นดินประมาณ 3 เซนติเมตรต่อปี ส่วนแขวงท่าข้ามทางตอนใต้ของเขตบางขุนเทียนมีการทรุดตัวของแผ่นดินประมาณ 1 เซนติเมตรต่อปี ขณะที่การทรุดตัวของแผ่นดินบริเวณปริมณฑล (จังหวัดสมุทรสาคร) มีแนวโน้ม

การทรุดตัวของแผ่นดินอยู่ในขั้นวิกฤตอันดับ 1 คือ มีการทรุดตัวของแผ่นดินมากกว่า 3 เซนติเมตร ต่อปี การเกิดแผ่นดินทรุดส่งผลให้เกิดน้ำท่วมตามมาที่จะสร้างความเสียหายต่อภาคธุรกิจการค้าและบริการต่างๆ ที่กระจุกตัวอยู่ในพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล

6.5.2 การลดจำนวนลงของการประกอบอาชีพเกษตรกรรม การประกอบอาชีพเกษตรกรรม ไม่เป็นที่นิยมของคนในท้องถิ่น โดยเฉพาะย่านชานเมืองที่มีจำนวนลดลงและเปลี่ยนไปประกอบอาชีพนอกภาคเกษตรมากขึ้น โดยเฉพาะภาคอุตสาหกรรมและบริการ เนื่องด้วยเหตุผลหลายประการ อาทิเช่น โอกาสทางความก้าวหน้าทางเกษตรกรรมมีน้อยและมีรายได้ไม่แน่นอน ขณะที่ค่าตอบแทนได้รับค่าจ้างในอัตราที่สูงกว่าและแน่นอนกว่า นอกจากนี้ความต้องการในการใช้พื้นที่เกษตรที่มีราคาถูกลงกว่าพื้นที่ในเมืองเพื่อประกอบกิจกรรมทางเศรษฐกิจ ไม่ว่าจะเป็น โรงงานอุตสาหกรรม ศูนย์การค้า หมู่บ้านจัดสรร ฯลฯ ซึ่งปรากฏการณ์นี้อาจจะไม่สอดคล้องกับความต้องการของรับในการที่จะรักษาพื้นที่เกษตรไว้เพื่อเป็นแหล่งผลิตอาหารให้แก่คนเมืองและเพื่อเป็นการควบคุมการกระจายตัวของการพัฒนาเมือง นอกจากนี้การคงไว้ซึ่งพื้นที่เกษตรกรรมในพื้นที่ศึกษาอาจจะไม่เป็นที่ต้องการของประชาชนในท้องถิ่นก็ได้

6.6 โครงการที่มีผลต่อการพัฒนาพื้นที่ศึกษา

ภาคนครหลวงเป็นพื้นที่ที่มีการพัฒนาอย่างรวดเร็ว ความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจได้ส่งผลกระทบต่อขยายตัวของประชากรและการขยายตัวของพื้นที่ชุมชนเมืองที่เพิ่มมากขึ้นและมีแนวโน้มจะขยายตัวไกลออกไปมากยิ่งขึ้นในอนาคต ทั้งนี้เพื่อเพิ่มศักยภาพทางเศรษฐกิจให้เข้มแข็ง ภาคนครหลวงเป็นเสมือนฐานทางเศรษฐกิจที่จะเป็นศูนย์กลางในการติดต่อกับพื้นที่ต่างๆ ของประเทศ ดังนั้นการพัฒนาภาคนครหลวงตลอดจนชุมชนและพื้นที่โดยรอบจะเป็นไปในลักษณะเกื้อกูลกัน โดยมีทั้งโครงการระดับภาคและโครงการระดับท้องถิ่นที่ต่างมีขึ้นเพื่อแก้ไขปัญหาภายในท้องถิ่นขณะเดียวกันก็มีโครงการที่จะรองรับการพัฒนาที่เกิดขึ้นในอนาคต พื้นที่ด้านตะวันตกเฉียงใต้ก็มีโครงการที่จะรองรับการพัฒนา เพราะเป็นพื้นที่ที่มีการขยายตัวของพื้นที่เมืองสูงในช่วงหลายปีที่ ผ่านมา ซึ่งสามารถสรุปโครงการที่สำคัญในพื้นที่ ได้ดังนี้

6.6.1 โครงการระดับภาค

6.6.1.1 รัฐมีมีแนวคิดที่จะกำหนดพื้นที่ชานเมืองย่านพุทธมณฑล-สมุทรสาคร เป็นโซนอุตสาหกรรมแห่งใหม่ ทั้งนี้เพื่อลดความแออัดของโรงงานอุตสาหกรรมในกรุงเทพมหานครที่กระจายอยู่กว่า 20,000 แห่ง ซึ่งก่อปัญหามลพิษ จึงอยากให้ผู้ประกอบการสร้างโรงงานอุตสาหกรรมในเขตชานเมืองที่เป็นอุตสาหกรรมขนาดย่อม ไม่ก่อปัญหามลพิษ เช่น โรงงานทอผ้า โรงงานเย็บผ้า ส่วนโรงงานอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ที่มีปล่องควันจะให้ตั้งในชานเมืองฝั่งจังหวัดสมุทรสาคร ส่วนโรงงานประเภทอื่นให้อยู่ชานเมืองฝั่งจังหวัดนครปฐม แต่ทั้งนี้โซนอุตสาหกรรมในชานเมืองไม่สามารถดำเนินการได้เนื่องจากติดปัญหาพื้นที่สีเขียว ซึ่งฝั่งเมืองรวมกรุงเทพมหานคร ได้บังคับใช้ในปัจจุบันกำหนดให้เป็นพื้นที่ประเภทชนบทและเกษตรกรรม แต่ช่วงนี้อยู่ในระหว่างการดำเนินการแก้ไขผังเมือง เพื่อให้เจ้าของที่ดินสามารถใช้ประโยชน์ได้มากขึ้น

ในปัจจุบันพื้นที่ชานเมืองรอบกรุงเทพมหานคร มีโรงงานอุตสาหกรรมตั้งอยู่กระจัดกระจายตามริมถนนสายหลักที่เชื่อมกรุงเทพมหานครกับปริมณฑล ก่อให้เกิดมลพิษต่อชุมชนใกล้เคียง การกำหนดพื้นที่สีเขียวจึงไม่ใช่อุปสรรคต่อการขยายตัวของโรงงานอุตสาหกรรม เนื่องจากเจ้าของที่ดินมักจะเก็งกำไรเพื่อขายที่ เพราะผลตอบแทนจากการขายที่ดินสูงกว่าที่จะนำที่ดินมาทำการเกษตร ดังนั้นแนวคิดการกำหนดโซนอุตสาหกรรม จึงมีความเป็นไปได้ ซึ่งจะทำให้พื้นที่ชานเมืองด้านตะวันตกของกรุงเทพมหานครมีการขยายตัวของเมืองอย่างรวดเร็ว อันเป็นผลจากที่ต้องมี ที่พักอาศัย ร้านค้าและบริการต่างๆ ตามมาเพื่อรองรับแหล่งงานจากโรงงานอุตสาหกรรม

6.6.1.2 โครงการเส้นทางลัดสู่ภาคใต้ (สมุทรสาคร - แหลมผักเป็ย - ชะอำ) จากสภาพภูมิศาสตร์ของชายฝั่งทะเลด้านตะวันตก จากจังหวัดสมุทรสาครถึงจังหวัดเพชรบุรี รวมทั้งมีการก่อสร้างของสันทรายตามธรรมชาติที่บริเวณบ้านแหลมผักเป็ยทอดตัวยาวไปทางด้านตะวันออกเฉียงเหนือ โดยการใช้ประโยชน์จากการก่อสร้างของธรรมชาติที่จะทำเป็นทางหลวงพิเศษที่จะเป็นเส้นทางลัดสู่ภาคใต้จากจังหวัดสมุทรสาคร-แหลมผักเป็ย-ชะอำ ระยะทางประมาณ 127.5 กิโลเมตร เพื่อเชื่อมต่อระหว่างจังหวัดที่มีพื้นที่รอบอ่าวไทยทางฝั่งตะวันตก เพื่อรองรับการขยายตัวของจราจรบนทางหลวงที่มีปริมาณเพิ่มขึ้นทุกปี พร้อมทั้งพัฒนาโครงข่ายคมนาคมขนส่งจากกรุงเทพมหานครลงสู่ภาคใต้ ซึ่งจะขยายโครงสร้างพื้นฐานอันเป็นปัจจัยส่งเสริมความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจในอนาคต นอกจากนี้ยังมีผลประโยชน์ทางอ้อมในด้านการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมและการพัฒนาพื้นที่อีกด้วย

ลักษณะโครงการเป็นทางหลวงพิเศษ (Motor Way) แบบสวนทางวิ่งไป - กลับ ขนาด 6 ช่องทาง (ไป 3 ช่องทาง กลับ 3 ช่องทาง) มีทางรถไฟควบคู่ มีแนวรั้วกั้นให้รถวิ่งด้วยความเร็วเกินกว่า 100 กิโลเมตรต่อชั่วโมง เส้นทางที่เหมาะสมในการทำการศึกษาคือ เส้นทางที่เริ่มต้นจากแนวเส้นทางหลวงพิเศษบางใหญ่ - บ้านโป่ง ที่บ้านทุ่งน้อย จังหวัดนครปฐม ผ่านบ้านทุ่งกะโหลกถึงชายทะเลที่บ้านบางซุด ใกล้วัดกระช้ำขาว จังหวัดสมุทรสาคร ความยาวประมาณ 44 กิโลเมตร เชื่อมกับถนนที่อยู่ในอ่าวไทย ซึ่งจะสร้างให้มีระยะห่างระหว่างเสา 100-150 เมตร จุดลึกสุดจากพื้นผิวในระดับน้ำปกติประมาณ 12-15 เมตร ระยะทางประมาณ 45.5 กิโลเมตร ขึ้นฝั่งที่บ้านท่าเียบผ่านบ้านบางทะเล บ้านหนองยาว ไปชะอำ ระยะทางประมาณ 38 กิโลเมตร¹

โครงการนี้จะส่งผลกระทบต่อทั้งด้านบวกและด้านลบต่อพื้นที่ ทั้งประโยชน์ที่ชุมชนจําด้รับและผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมบริเวณใกล้เคียงกัน ประโยชน์ที่ชุมชนจะด้รับ²

- 1) สามารถแก้ไขปัญหาจราจรและโครงข่ายคมนาคมขนส่งของกรุงเทพมหานครและจังหวัดโดยรอบ
- 2) โครงสร้างพื้นฐานด้รับการขยายและพัฒนา ซึ่งจะส่งเสริมความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ
- 3) การท่องเที่ยวมีการเจริญเติบโตและมีศักยภาพเพิ่มขึ้น
- 4) ประชาชนในชุมชนมีลักษณะทางเศรษฐกิจที่ดีขึ้น

¹ บริษัทคอนซัลแทนท์ ออฟ เทคโนโลยี จำกัด, รายงานศึกษาฉบับสุดท้าย นโยบายการใช้ที่ดินสำหรับองค์การบริหารส่วนจังหวัด ใช้ประสานการวางแผนพัฒนาจังหวัด, เสนอต่อองค์การบริหารส่วนจังหวัดสมุทรสาคร, 2546, หน้า 3-52.

² เรื่องเดียวกัน, หน้า 3-53.

- 5) สามารถร่นระยะเวลาในการเดินทางจากกรุงเทพมหานครไปชะอำประมาณ 40 นาที มีประโยชน์ทั้งทางเศรษฐกิจและการท่องเที่ยว

ผลกระทบของโครงการ

- 1) ส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศชายฝั่งและมลภาวะในอ่าวไทย เขตจังหวัดสมุทรสงครามและจังหวัดเพชรบุรี และส่งผลกระทบต่อทะเลในบริเวณใกล้เคียง
- 2) ทำให้จังหวัดสมุทรสงครามเป็นเมืองปิดตันที่และทำให้เกิดผลกระทบทางเศรษฐกิจสองฝั่งของถนนเพชรเกษม ตั้งแต่แยกวังมะนาวถึงอำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดเพชรบุรี
- 3) ดอนหอยหลอดของจังหวัดสมุทรสงคราม ดอนหอยเสียบ หอยแครง หอยแมลงภู่ ของอำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี อาจเกิดผลกระทบหากโครงการเกิดขึ้น เนื่องจากแนวเขื่อนกั้นกุ่มดอนหอยหลอด
- 4) แนวสะพานกลางทะเลจะกลายเป็นแนวเขื่อนยาวที่ปิดกั้นกะแสน้ำ ทราบจะพัดเข้าแต่ไม่พัดออก ในอนาคตชายฝั่งจังหวัดสมุทรสงครามจะค่อยๆ ดันเขินเรือประมงจะไม่สามารถเข้าฝั่งได้

6.6.1.3 โครงการปรับปรุงการขนส่งทางรถไฟควบคู่กับการพัฒนาเมืองในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล แนวความคิดที่จะพัฒนาเมืองและการขนส่งทางรถไฟ เป็นของทางรถไฟแห่งประเทศไทย เพื่อช่วยแก้ไขความแออัดและกระจายความเจริญออกจากกรุงเทพมหานครสู่ปริมณฑล โดยใช้การเชื่อมโยงหลักจากสถานีรถไฟที่จะทำการปรับปรุงให้ทันสมัย สะดวก รวดเร็ว ตรงต่อเวลา ช่วยประหยัดค่าโดยสารและเวลาในการเดินทาง เมืองใหม่ตามแนวทางรถไฟจะมีสภาพแวดล้อมที่ดีและยังเป็นการช่วยเพิ่มมูลค่าของที่ดินสองข้างทางรถไฟ จังหวัดสมุทรสาครนอกจากจะติดต่อกับกรุงเทพมหานครทางรถยนต์ได้แล้วยังสามารถติดต่อกับทางรถไฟได้อีกด้วย แต่ไม่ได้รับความนิยมมากนักเพราะความเร็วต่ำเดินทางโดยรถยนต์สะดวกกว่า ทางรถไฟในจังหวัดสมุทรสาครมี 2 สาย คือสายวงเวียนใหญ่ – มหาชัย และสายบ้านแหลม – แม่กลอง ทั้ง 2 สายเป็นเส้นทางเชื่อมกรุงเทพมหานครผ่านจังหวัดสมุทรสาครไปยังสมุทรสงคราม ส่วนใหญ่ใช้เป็นทางขนส่งสินค้าเกษตร มีระยะทางประมาณ 64 กิโลเมตร ในปัจจุบันได้มีโครงการปรับปรุงทางรถไฟสายนี้ซึ่งเป็นเส้นทางสายเก่า มีลักษณะเป็นรถไฟรางเดี่ยวเชื่อมต่อจากสถานีหัวลำโพง วงเวียนใหญ่ ผ่านจังหวัดสมุทรสาครข้ามแม่น้ำท่าจีนตรงไปยังอำเภอมะกลอง จังหวัดสมุทรสงครามไปถึงอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี ให้สมบูรณ์เป็นระยะทาง 90 กิโลเมตร ซึ่งจะทำให้การเดินทางสู่ภาคใต้โดยทางรถไฟจะมีระยะทางสั้นลงประมาณ 45 กิโลเมตร เพราะการเดินทางสู่ภาคใต้โดยทางรถไฟในปัจจุบัน จะต้องเดินทางเป็นระยะทางไกลผ่านจังหวัดนครปฐม ราชบุรี จนถึงสถานีปากท่อและมุ่งสู่ภาคใต้ต่อไป ทางรถไฟสายนี้จะเป็นการยกระดับโครงสร้างพื้นฐานตลอดจนการเดินทาง จะส่งผลต่อปริมาณผู้โดยสารในเส้นทางให้เพิ่มขึ้น³ ซึ่งหากมีการพัฒนาระบบรถไฟควบคู่กับการพัฒนาเมืองแล้วจะส่งผลให้จังหวัดสมุทรสาครสามารถ ติดต่อกับกรุงเทพมหานครและจังหวัดใกล้เคียงได้โดยสะดวก รวมทั้ง

³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 3-50.

การขนส่ง สินค้าและวัตถุดิบทางรถไฟจะสามารถทำได้รวดเร็วยิ่งขึ้น สามารถรองรับการขยายตัวของเมืองได้ในอนาคต

6.6.1.4 โครงการก่อสร้างและปรับปรุงเส้นทางคมนาคม วัตถุประสงค์ของโครงการต่างๆ ล้วนส่งเสริมการพัฒนาภาคนครหลวงให้เป็นศูนย์กลางทางการค้าและการติดต่อธุรกิจที่สำคัญของประเทศ โครงการเหล่านี้จะเป็นการจัดระบบโครงข่ายคมนาคมระหว่างภูมิภาคที่จะเสริมกับโครงข่ายเดิมที่มีอยู่แล้วเพื่อเป็นเส้นทางในการขนส่งสินค้าและการติดต่อเดินทางระหว่างกรุงเทพมหานคร กับแหล่งอุตสาหกรรมในภาคมหานคร อีกทั้งโครงข่ายคมนาคมยังสร้างมูลค่าของราคาที่ดินที่ถนนตัดผ่าน โครงการที่สำคัญๆ เช่น

- 1) โครงการทางด่วน ดาวคะนอง – บางขุนเทียน – สมุทรสาคร โครงการนี้จะช่วยแก้ปัญหาจราจรบนถนนพระราม 2 และมีผลต่อการพัฒนาเมืองในจังหวัดสมุทรสาครและรองรับปริมาณจราจรที่ใช้เส้นทางการเดินทางลงสู่ภาคใต้ให้สะดวกยิ่งขึ้น
- 2) โครงการระบบทางด่วนระหว่างเมืองชั้นที่ 3 สายกระทู้แบน – ปากท่อ – ปราณบุรี โครงการนี้จะทำให้สะดวกในการขนส่งวัตถุดิบจากอำเภอปราณบุรีมายังโรงงานผลิตในจังหวัดสมุทรสาครหรือขนส่งผลผลิตจากจังหวัดสมุทรสาครไปยังแหล่งตลาดทางภาคใต้ ทำให้เกิดการพัฒนาในพื้นที่และยังเป็นการเปิดทางคมนาคมสู่จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ซึ่งเป็นประตูสู่จังหวัดทางภาคใต้โดยตรงและสะดวกยิ่งขึ้น
- 3) โครงการถนนวงแหวนรอบนอกด้านใต้ จะทำให้การเดินทางระหว่างฝั่งตะวันตกและฝั่งตะวันออกของแม่น้ำเจ้าพระยาเป็นไปอย่างสะดวกมากขึ้น ทำให้ประชากรทางด้านใต้ของกรุงเทพมหานคร ไม่ต้องเดินทางผ่านเขตเมืองชั้นใน

โครงการคมนาคมเหล่านี้จะเพิ่มศักยภาพของพื้นที่ในการเข้าถึงสะดวกและส่งผลต่อการขยายตัวของเมือง การเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินและกิจกรรมที่เพิ่มมากขึ้น

6.6.1.5 โครงการป้องกันน้ำท่วมและระบายน้ำของพื้นที่ด้านตะวันตกของกรุงเทพมหานคร เนื่องจากพื้นที่ของภาคนครหลวงเป็นพื้นที่ราบลุ่ม ประสบปัญหาน้ำท่วมในช่วงฤดูฝนเกือบทุกปี กรุงเทพมหานครจึงได้วางแผนป้องกันน้ำท่วมในพื้นที่ด้านตะวันตก ครอบคลุมพื้นที่เขตดลิ่งชัน ภาษีเจริญ หนองแขมและพื้นที่ตอนบนของเขตบางขุนเทียน โดยได้ดำเนินการก่อสร้างประตูระบายน้ำและสถานีสูบน้ำเพื่อระบายน้ำออกในช่วงที่มีปริมาณฝนตกหนักและน้ำทะเลหนุนสูง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจึงพระราชทานแนวพระราชดำริ “โครงการแก้มลิง” โดยขุดลอกคลองขนาดใหญ่ที่อยู่ใกล้ชายทะเลเพื่อทำหน้าที่เป็นแหล่งกักเก็บน้ำในช่วงที่เกิดน้ำท่วม พื้นที่ด้านตะวันตกได้กำหนดให้คลองมหาชัย สนามชัย ทำหน้าที่เป็นแก้มลิง ซึ่งโครงการนี้หากดำเนินการแล้วเสร็จจะสามารถรับน้ำท่วมขังจากพื้นที่ตอนบนของประเทศมาเก็บไว้เพื่อระบายลงสู่อ่าวไทย

โดยจะสามารถเพิ่ม ประสิทธิภาพในการระบายน้ำตามคูคลองธรรมชาติต่าง ๆ ในช่วงฤดูฝนและช่วยป้องกันการรुक้ำของน้ำเค็มไม่ให้ไหลเข้าสู่แม่น้ำลำคลองและพื้นที่เกษตร

6.6.1.6 โครงการจัดสร้างสะพานปลาแห่งใหม่ อำเภอเมืองสมุทรสาคร มีพื้นที่ชายฝั่งทะเลที่สามารถทำการประมงได้เป็นอย่างดี เพราะทำรายได้ให้จังหวัดเป็นอันดับหนึ่งและจังหวัดสามารถพัฒนาได้เนื่องจากการประมงเป็นหลัก ก่อนที่จะสูญเสียการเป็นศูนย์กลางการประมงของประเทศ จากศักยภาพในด้านการประมงของจังหวัดที่มีท่าเทียบเรือประมงที่สำคัญรวมถึงสะพานปลาที่เป็นศูนย์กลางการซื้อขายสินค้าสัตว์น้ำที่สำคัญของประเทศ แต่จากความแออัดและความไม่สะดวกทำให้สะพานปลาในปัจจุบันลดความนิยมลง ขณะที่มึโรงงานแช่แข็งและโรงงานอุตสาหกรรมต่อเนื่องทางการประมงเป็นจำนวนมาก เพื่อให้โรงงานเหล่านี้สามารถดำเนินกิจการต่อไปได้ จึงมีการปรับปรุงการขยายและจัดสร้างสะพานปลาแห่งใหม่ เพื่อเป็นศูนย์ส่งเสริมพาณิชย์กรรมของจังหวัด ผลที่คาดว่าจะได้รับคือจะชักจูงให้มีการนำเรือมาขึ้นมากขึ้นและส่งเสริมอุตสาหกรรมต่อเนื่องจากการประมงจนสามารถพัฒนาเป็นเมืองท่าที่สำคัญได้

6.6.1.7 โครงการตลาดทะเลไทย ตั้งอยู่ที่ถนนพระราม 2 กิโลเมตรที่ 30 ใกล้สะพานท่าจีน (ฝั่งขาเข้ากรุงเทพฯ) มีขนาดพื้นที่ 150 ไร่ มีลักษณะโครงการเป็นศูนย์กลางค้าสัตว์น้ำและผลิตภัณฑ์อาหารทะเลแปรรูปครบวงจรที่ใหญ่ที่สุดในประเทศไทย และเป็นศูนย์ส่งเสริมพาณิชย์กรรมของจังหวัดสมุทรสาคร การมีโครงการทะเลไทยจะเป็นโครงการที่รองรับการเติบโตของการประมงของจังหวัดที่มีศักยภาพในการเป็นตัวสร้างรายได้ที่สำคัญของจังหวัดอีกทั้งยังมีโครงข่ายคมนาคมที่ครบครันทั้งทางบก (ถนนและรถไฟ) และทางน้ำและที่สำคัญเป็นที่ตั้งที่อยู่ใกล้กรุงเทพมหานครที่เป็นแหล่งตลาดที่สำคัญ

6.6.1.8 โครงการหมู่บ้านจัดสรรสารินิธิดี เป็นรูปแบบหมู่บ้านจัดสรรขนาดใหญ่เพื่อรองรับการเติบโตในพื้นที่ปริมณฑลและลดความหนาแน่นของที่พักอาศัยในกรุงเทพมหานคร เนื้อที่โครงการประมาณ 6,000 ไร่ ที่ตั้งโครงการอยู่ในพื้นที่จังหวัดสมุทรสาครริมคลองพระรามและคลองมหาชัย มีลักษณะเป็นป่าชายเลน มีคลองกระจายอยู่ทั่วไปในพื้นที่ ซึ่งคลองเหล่านี้เป็นเส้นทางคมนาคมของประชากรในท้องที่แต่จะใช้ได้เฉพาะในช่วงน้ำขึ้นเท่านั้น ประชาชนในพื้นที่มีอาชีพเลี้ยงปลา เลี้ยงกุ้ง ลักษณะโครงการนี้มีวัตถุประสงค์ที่จะพัฒนาโครงการให้เป็นชุมชนเมืองขนาดใหญ่ มีระบบสาธารณูปโภคและสาธารณูปการที่ครบครัน มีสภาพแวดล้อมที่ดี โดยคงสภาพธรรมชาติของป่าชายเลนให้มากที่สุด

6.6.2 โครงการระดับท้องถิ่น

6.6.2.1 โครงการป้องกันการพังทลายของป่าชายเลนและโครงการจัดสร้างสวนป่าชายเลน เขตบางขุนเทียนเป็นเขตเดียวของกรุงเทพมหานครที่มีพื้นที่ติดชายฝั่งทะเลสภาพพื้นที่เป็นดินเลน มีพื้นที่ป่าชายเลนประมาณ 2,735 ไร่ แต่เป็นป่าชายเลนที่สมบูรณ์เพียง 300 ไร่ อันเป็นผลมาจากน้ำเสียจากบ่อเลี้ยงกุ้งและการกัดเซาะของน้ำทะเลตามธรรมชาติในอัตราที่รุนแรง ทำให้กรุงเทพมหานคร ต้องหาทางแก้ไขโดยมีมาตรการป้องกัน ดังนี้

- 1) โครงการป้องกันน้ำกัดเซาะ โดยมีการสร้างเขื่อนและสิ่งก่อสร้างอื่นๆ โดยห่างจากแนวชายฝั่งประมาณ 5 กิโลเมตร เพื่อเป็นการป้องกันการพังทลายของป่าชายเลน ซึ่งถ้าไม่มีการป้องกันจะทำให้สูญเสียพื้นที่ป่าชายเลนที่มีคุณค่าไป รวมทั้งก่อให้เกิดความเดือดร้อนแก่ประชาชนในพื้นที่ทางตอนใต้ของเขตบางขุนเทียน
- 2) โครงการจัดสร้างสวนป่าชายเลน โดยมีวัตถุประสงค์ให้เป็น สถานที่พักผ่อนหย่อนใจของประชาชน มีพื้นที่ประมาณ 2,735 ไร่ โดยมีโรงเรียนคลองพิทยาลงกรณ์เป็นศูนย์ส่งเสริมการท่องเที่ยวและศูนย์ข้อมูลการศึกษาป่าชายเลน

6.6.2.2 โครงการต่อเชื่อมถนนบางขุนเทียน - ชายทะเล จากบริเวณคลองเชิงตาแพลงมาจรดคลองพิทยาลงกรณ์ ระยะทาง 3.6 กิโลเมตร โครงการถนนดังกล่าวจะเป็นการต่อเชื่อมกับถนนนิคมสหกรณ์บ้านไร่ ที่เชื่อมโยงพื้นที่จังหวัดสมุทรสาคร กรุงเทพมหานครและสมุทรปราการ ในแนวตะวันออก - ตะวันตก และโครงการนี้จะเป็นการเอื้อประโยชน์อย่างมากแก่เกษตรกรในพื้นที่ โดยจะเป็นเส้นทางขนส่งผลผลิตไปสู่ตลาดในกรุงเทพมหานครและภูมิภาคอื่นๆ นอกจากนี้ยังเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวทะเลบางขุนเทียน ที่สามารถเข้าถึงได้สะดวกยิ่งขึ้น

6.6.2.3 โครงการส่งเสริมเกษตรกรรมและการประมง ในอำเภอเมืองและอำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร เพราะมีศักยภาพทางการเกษตรที่เป็นอาชีพสำคัญรองจากอุตสาหกรรมในอำเภอเมืองมีศักยภาพในการทำประมงน้ำเค็มและน้ำกร่อย มีแม่น้ำลำคลองที่สามารถทำการประมงน้ำจืดได้ 85,000 ไร่ และชายฝั่งทะเล 3,00 เมตร รวมพื้นที่ประมง 356,250 ไร่ ในอำเภอบ้านแพ้วมีสภาพดินที่อุดมสมบูรณ์ อาชีพหลักคือเกษตรกรรม เนื่องจากโรงงานอุตสาหกรรมยังขยายตัวไม่มากนัก จึงสมควรให้อำเภอบ้านแพ้วเป็นศูนย์กลางการเกษตร ทั้งการผลิต การค้าและการแปรรูปสินค้าเกษตร โดยใช้วัตถุดิบจากท้องถิ่น โครงการนี้จะเป็นการเพิ่มศักยภาพที่มีอยู่ของพื้นที่ให้เป็นประโยชน์ยิ่งขึ้น

6.6.2.4 โครงการหอชมเมืองตำบลท่าฉลอม เนื่องด้วยตำบลท่าฉลอมมีสถานที่ท่องเที่ยวหลายแห่งและเป็นตำบลที่รุ่งเรืองทางการค้ามาตั้งแต่สมัยโบราณเพราะมีพื้นที่ติดชายฝั่งทะเล มีเส้นทางรถไฟเชื่อมผ่านจากกรุงเทพมหานคร สถานที่ท่องเที่ยวในปัจจุบันที่สำคัญ เช่น ศาลเจ้าแม่กวนอิมอันเป็นศาสนสถานที่เกิดพหุของบุคคลทั่วไปอย่างกว้างขวาง มีนกนางแอ่นล้านตัว มีอุตสาหกรรมต่อเรือและยังเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวของจังหวัดสมุทรสาครฝั่งตะวันตก โดยมีศูนย์ศึกษารวมชาติป่าชายเลน ที่ตำบลบางหญ้าแพรกและมีพื้นที่ติดกับตำบลมหาชัย ซึ่งเป็นศูนย์กลางของทางราชการและเศรษฐกิจของจังหวัด การมีโครงการหอชมเมืองตำบลท่าฉลอมขึ้นเพื่อเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวแบบครบวงจรและรองรับเส้นทางสู่ภาคใต้ (สมุทรสาคร-แหลมผักเบี้ย-ชะอำ) และเมืองบริวารของกรุงเทพมหานครในอนาคต

6.6.2.5 โครงการศึกษาความเหมาะสมศูนย์กำจัดมูลฝอยรวม องค์การบริหารส่วนจังหวัดสมุทรสาคร จากการศึกษาความเหมาะสมของที่ตั้งโครงการพบว่าพื้นที่ตำบลนาโคก เป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพและเป็นพื้นที่ที่คาดว่าจะก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยเมื่อเปรียบเทียบกับพื้นที่อื่นๆ เนื้อที่โครงการประมาณ 375 ไร่ ห่างจากตัวเมืองประมาณ 25 กิโลเมตร พื้นที่โดยรอบเป็นนาเกลือ นากุ้งและบ่อเลี้ยงปลา ไม่ปรากฏว่ามีชุมชนตั้งถิ่นฐานอยู่ในพื้นที่ดำเนินโครงการ ลักษณะของพื้นที่จะเป็นลักษณะยาวลึกไปติดอ่าวไทย ถนนทางเข้าเป็นดินลูกรัง จึงอาจกล่าวได้ว่าการจัดตั้งศูนย์กำจัดขยะมูลฝอยรวมของจังหวัดไม่กระทบต่อการเปลี่ยนแปลงวิถีการดำรงชีวิตของประชาชนในตำบลแต่อย่างใด

โครงการจัดตั้งศูนย์กำจัดขยะมูลฝอยรวมของจังหวัด มีวัตถุประสงค์เพื่อ จัดระบบการจัดการขยะมูลฝอยให้มีประสิทธิภาพและถูกหลักสุขาภิบาล เพราะในปัจจุบันเกือบ ทุกชุมชนในจังหวัดสมุทรสาครมีการจัดเก็บและกำจัดขยะมูลฝอยโดยการเทกองกลางแจ้งแล้วเผา ที่ได้ ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมทั้งด้านกลิ่นเหม็นและมลพิษทางทัศนียภาพ ซึ่งถ้ามีระบบการกำจัด ขยะมูลฝอยที่ถูกหลักสุขาภิบาลนอกเหนือจากจะลดปริมาณขยะที่เพิ่มขึ้นแล้วยังมีผลดีต่อการลด มลภาวะสิ่งแวดล้อมและทำให้ทัศนียภาพของจังหวัดเกิดความสวยงามได้อีกด้วย

6.7 แนวโน้มของพื้นที่ศึกษาในอนาคต

6.7.1 แนวโน้มการขยายตัวของชุมชน ภาพรวมของการขยายตัวของชุมชนในเขตกรุงเทพมหานคร เมื่อพิจารณาจากอัตราการเพิ่มขึ้นของพื้นที่เมือง สรุปได้ว่า พื้นที่ชานเมืองฝั่งตะวันตกมีอัตราการขยายตัวสูงสุด (เขตบางขุนเทียน) รองลงมาได้แก่ เขตชานเมืองฝั่งตะวันออก เขตต่อเมืองฝั่งตะวันตก เขตต่อเมืองฝั่งตะวันออกและเขตเมืองชั้นใน การขยายตัวจะขยายตัวตามแนวถนนสายสำคัญที่เชื่อมสู่พื้นที่ชานเมือง เช่น ถนนเพชรเกษม ถนนพระราม 2 ถนนเอกชัย ที่เชื่อมจากเขตเมืองชั้นในสู่พื้นที่ปริมณฑล ทำให้การเดินทางติดต่อเป็นไปอย่างสะดวกและเป็นตัวนำพาความเจริญต่าง ๆ สู่พื้นที่ชานเมืองและจังหวัดด้านตะวันตกและด้านใต้ของประเทศ

การขยายตัวของชุมชนด้านตะวันตกเฉียงใต้ของภาคนครหลวง คาดว่าจะมีแนวโน้มการขยายตัวหนาแน่นขึ้นโดยรอบศูนย์กลางชุมชนเดิม เช่น ศูนย์ชุมชนชานเมืองตะวันตก (บางขุนเทียน) ชุมชนหนองแขม ที่เป็นชุมชนระดับรองที่สำคัญของกรุงเทพมหานคร ชุมชนสมุทรสาครที่เป็นชุมชนหลัก เป็นศูนย์กลางการประมงและอุตสาหกรรมระดับภาคนครหลวง ชุมชนอ้อมน้อยเป็นศูนย์กลางพาณิชย์และการบริการในระดับอำเภอ ชุมชนกระทุ่มแบนและชุมชนบ้านแพ้ว เป็นศูนย์กลางการพาณิชย์และบริการเป็นตลาดกลางการเกษตรระดับอำเภอ นอกจากการขยายตัวในบริเวณชุมชนเดิมแล้วจะมีการขยายตัวออกจากพื้นที่ที่มีการตั้งถิ่นฐานหนาแน่นริมถนนสายหลักสายรองและริมคลองสายสำคัญ เช่น ถนนเพชรเกษม ถนนพระราม 2 ถนนเอกชัย ถนนเศรษฐกิจคลองภาษีเจริญ คลองดำเนินสะดวก ออกไปสู่พื้นที่ที่มีการตั้งถิ่นฐานเบาบางกว่าโดยอาศัยการขยายบริการโครงสร้างพื้นฐานไม่ว่าจะเป็นโครงข่ายถนน ไฟฟ้า ประปา ตลอดจนระบบป้องกันน้ำท่วมพื้นที่ที่มีการตั้งถิ่นฐานเบาบางและจะมีการเจริญเติบโต ได้แก่ พื้นที่ทางฝั่งเหนือและฝั่งใต้ของถนนสายหลัก สายรอง ซึ่งการตั้งถิ่นฐานที่เพิ่มขึ้นจะเป็นพื้นที่พักอาศัยเป็นส่วนใหญ่

6.7.2 แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงประชากร จากการศึกษาข้อมูลด้านประชากรของพื้นที่ด้านตะวันตกเฉียงใต้ของภาคนครหลวง ตั้งแต่ช่วงปี พ.ศ. 2533 - 2543 พบว่าแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงประชากรอยู่ในอัตราที่ค่อนข้างสูง โดยในปี 2533 มีจำนวนประชากรทั้งสิ้น 563,335 คน และในปี 2543 มีประชากรรวม 727,156 คน ในช่วง 10 ปี เพิ่มขึ้น 163,821 คน คิดเป็นอัตราการเปลี่ยนแปลง 2.90 ต่อปี

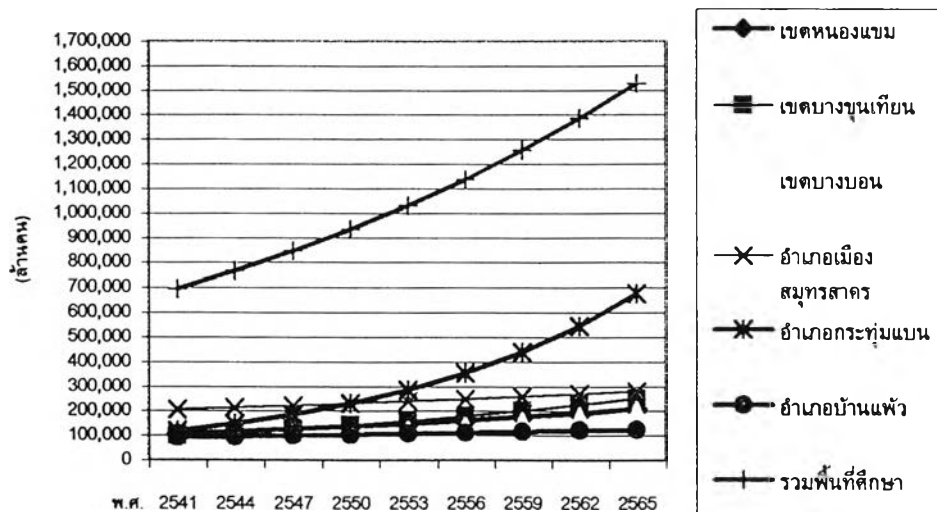
จากการคาดการณ์ประชากรในอนาคตของพื้นที่ศึกษา ได้พิจารณาข้อมูลประชากรจากทะเบียนราษฎร โดยใช้ข้อมูลปี 2544 เป็นฐาน ผลจากการคาดการณ์ พบว่า ในปี พ.ศ. 2565 ประชากรของพื้นที่ศึกษามีประมาณ 1,529,100 คน คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 12.95 ต่อประชากรภาคนครหลวง และมีอัตราการเพิ่ม 3.29 ต่อปี โดยมีอำเภอกระทุ่มแบน เป็นพื้นที่ที่มีจำนวนประชากรมากที่สุด ประมาณ 678,000 คน และมีอัตราการเพิ่มมากที่สุดคือ 7.24 ต่อปี ซึ่งมากกว่าอัตราการเพิ่มของกรุงเทพมหานครและภาคนครหลวงคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 44 ของพื้นที่ศึกษา อันเป็นผลจากการที่อำเภอกระทุ่มแบนถูกกำหนดให้เป็นเมืองอุตสาหกรรมด้านตะวันตกเพื่อรองรับโรงงานอุตสาหกรรมจากกรุงเทพมหานคร เพื่อลดความแออัดและความปลอดภัยของสุขภาพประชากรเมือง โดยอาจจะเป็นการลดภาวะมลพิษของเมืองได้และจากการถูกกำหนดให้เป็นเมืองอุตสาหกรรมจะส่งผลให้เกิดการเติบโตของที่พักอาศัยของแรงงาน เป็นผลให้จำนวนประชากรเพิ่มมากขึ้น ส่วนอำเภอเมืองสมุทรสาคร เป็นพื้นที่ที่มีจำนวนประชากรในระดับรองลงมา จำนวนประมาณ 279,000 คน มีอัตราการเพิ่ม 1.29 ต่อปี คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 18 ของพื้นที่ศึกษา อันเนื่องมาจากการเป็นศูนย์กลางความเจริญของจังหวัดและมีศักยภาพทางเศรษฐกิจ โดยเฉพาะการประมงที่ทำให้เกิดอุตสาหกรรมต่อเนื่องตามมา จนส่งผลให้เกิดการเพิ่มขึ้นของแรงงานเป็นจำนวนมาก ส่วนเขตหนองแขม เขตบางขุนเทียนและเขตบางบอน ซึ่งเป็นเขตต่อเมืองและเขตชานเมืองด้านตะวันตกของกรุงเทพมหานคร มีการเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากรในระดับกลาง โดยมีอัตราการเพิ่มร้อยละ 2.81, 3.76 และ 4.43 ตามลำดับ คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 14, 16 และ 13 ของพื้นที่ศึกษา เพราะพื้นที่ส่วนใหญ่ของทั้ง 3 เขตยังพอมือที่ว่างที่จะรองรับจำนวนประชากรจากกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ขณะที่อำเภอบ้านแพ้วเป็นพื้นที่ที่มีจำนวนประชากรน้อยที่สุด ประมาณ 125,000 คน คิดเป็นอัตราการเพิ่มร้อยละ 1.3 ต่อปี คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 9 ของพื้นที่ศึกษา เนื่องจากพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่เกษตรกรรมของจังหวัด ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม การตั้งบ้านเรือนยังมีความเป็นชนบทอยู่มาก อีกทั้งยังอยู่ห่างจากถนนสายหลัก คือ ถนนพระราม 2 และถนนเพชรเกษม ทำให้ได้รับอิทธิพลจากการพัฒนาน้อย แต่ทั้งนี้ทุกพื้นที่มีแนวโน้มว่าจะมีประชากรเพิ่มขึ้น เนื่องจากพื้นที่ศึกษาเป็นเขตต่อเมืองและชานเมืองฝั่งตะวันตกของกรุงเทพมหานคร มีอัตราการเติบโตของพื้นที่สูง เนื่องจากยังมีพื้นที่ว่างอีกมากที่จะรองรับกิจกรรมต่างๆ ประกอบกับได้รับอิทธิพลจากการขยายตัวของอาคารบ้านเรือนจากเขตเมืองชั้นในและระบบโครงข่ายคมนาคมด้านตะวันตกที่เอื้อความสะดวกสบายในการติดต่อกับเขตเมืองชั้นในและจากบทบาทของเมืองที่แตกต่างกันไป ทำให้พื้นที่ศึกษาเป็นแหล่งงานและที่อยู่อาศัยและพื้นที่เกษตรกรรมชานเมือง ทำให้ในอนาคต ในปี พ.ศ. 2565 พื้นที่ศึกษาจะมีจำนวนประชากรประมาณ 1,529,100 คน คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 13 ของประชากรภาคนครหลวง

ตารางที่ 6.1 แสดงการคาดการณ์ประชากรของพื้นที่ศึกษา แยกรายเขต/อำเภอ

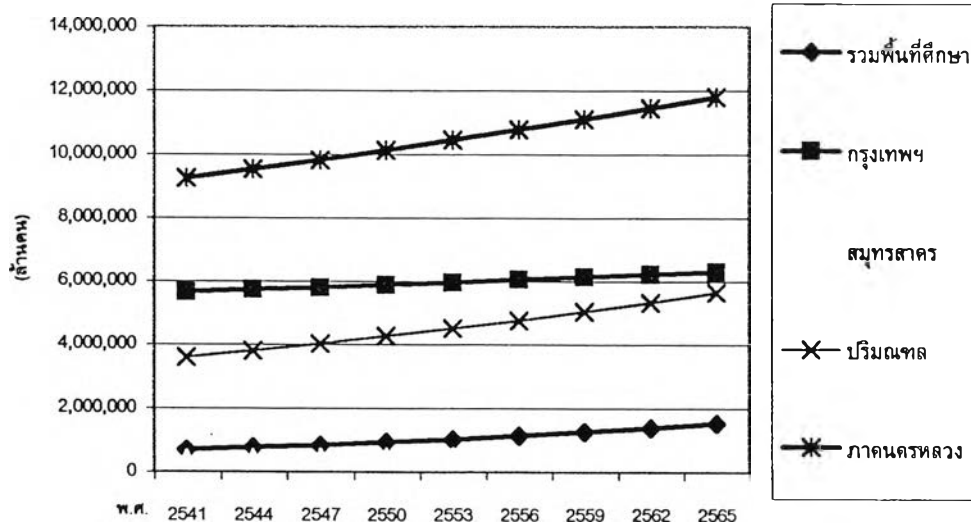
พื้นที่	อัตราการเพิ่ม	2541	2544	2547	2550	2553	2556	2559	2562	2565
เขตหนองแขม	2.81	106,202	115,560	125,700	136,800	148,800	161,900	176,100	191,600	208,500
เขตบางขุนเทียน	3.76	101,728	113,865	127,500	142,700	159,700	178,800	200,100	224,000	250,800
เขตบางบอน	4.43	69,829	79,765	91,100	104,000	118,800	135,700	155,000	177,100	202,200
อำเภอเมืองสมุทรสาคร	1.29	205,348	213,469	221,900	230,600	239,700	249,200	259,000	269,300	279,900
อำเภอกระทุ่มแบน	7.24	119,237	148,170	184,100	228,800	284,300	353,200	439,000	545,400	677,700
อำเภอบ้านแพ้ว	1.29	91,808	95,439	99,200	103,100	107,200	111,400	115,800	120,400	125,100
รวมพื้นที่ศึกษา	3.29	694,152	766,268	845,800	933,500	1,030,300	1,137,200	1,255,200	1,385,400	1,529,100
กรุงเทพมหานคร	0.46	5,647,799	5,726,203	5,805,800	5,886,400	5,968,200	6,051,200	6,135,300	6,220,500	6,307,000
สมุทรสาคร	1.50	416,393	435,588	455,600	476,600	498,500	521,500	545,500	570,600	596,900
ปริมณฑล	1.88	3,594,239	3,802,688	4,023,300	4,256,800	4,503,700	4,765,000	5,041,500	5,334,000	5,643,500
ภาคนครหลวง	1.02	9,242,038	9,528,891	9,825,000	10,130,300	10,445,100	10,769,600	11,104,300	11,449,300	11,805,100

ที่มา : จากการคาดการณ์ โดยใช้สูตรทางคณิตศาสตร์ Exponential growth (อัตราการเพิ่มแบบต่อเนื่อง)

กราฟที่ 6.1 การคาดการณ์ประชากรของพื้นที่ศึกษา ช่วงปี พ.ศ. 2544 - 2565

กราฟที่ 6.2 การคาดการณ์ประชากรของพื้นที่ศึกษาเปรียบเทียบกับภาคนครหลวง ช่วงปี พ.ศ. 2544 - 2565

6.8 ข้อกำหนดการใช้ประโยชน์ที่ดินตามผังเมืองรวม

การผังเมืองเป็นมาตรการหนึ่งที่มีมุ่งเน้นการพัฒนาพื้นที่ โดยกำหนดการใช้ประโยชน์ที่ดินด้วยการจำแนกการใช้ประโยชน์ที่ดินให้มีความชัดเจน ทั้งนี้เพื่อลดความขัดแย้งของการใช้ที่ดินต่างประเภทในบริเวณใกล้เคียงกัน พื้นที่ศึกษาได้มีการกำหนดการใช้ประโยชน์ที่ดินตามผังเมืองรวมกรุงเทพมหานครและผังเมืองรวมสมุทรสาคร ดังมีรายละเอียดพอสังเขป ดังนี้

6.8.1 ข้อกำหนดการใช้ประโยชน์ที่ดินตามผังเมืองรวมกรุงเทพมหานคร การพัฒนากรุงเทพมหานคร จะพัฒนาภายในถนนวงแหวนรอบนอก ซึ่งเป็นบริเวณที่มีความพร้อมทางด้านสาธารณูปโภคและสาธารณูปการ และจำกัดการพัฒนาเมืองนอกแนวถนนวงแหวนรอบนอก แต่ต้องเป็นการพัฒนาที่เชื่อมโยงและสอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาในจังหวัดปริมณฑล โดยกำหนดให้มีศูนย์ชุมชนเมืองเพื่อรองรับประชากร แหล่งงานที่จะเพิ่มมากขึ้นในอนาคตและลดการเดินทางเข้าสู่เขตเมืองชั้นใน

แผนผังกำหนดการใช้ประโยชน์ที่ดินตามที่ได้จำแนกประเภททำกฎกระทรวง ฉบับที่ 414 (พ.ศ.2542) ได้จำแนกประเภทการใช้ที่ดินออกเป็น 13 ประเภท โดยแบ่งออกเป็นบริเวณย่อย รวมทั้งสิ้น 473 บริเวณ ซึ่งในแต่ละบริเวณจะอนุญาตให้ใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อกิจกรรมรอง ได้ไม่เกินร้อยละ 10 หรือร้อยละ 5 ของที่ดินในแต่ละบริเวณ ส่วนใหญ่พบว่าในแต่ละบริเวณของการใช้ประโยชน์ที่ดินยังคงเหลือพื้นที่เพื่อกิจกรรมรองมากกว่าร้อยละ 80 ขึ้นไป บริเวณที่มีการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อกิจกรรมรองเพิ่มมากขึ้นจะเป็นย่านที่อยู่อาศัยหนาแน่นน้อย ในเขตดลิ่งชั้น เขตบางบอนและเขตบางแค นอกจากนี้ยังมีการเพิ่มขึ้นของกิจกรรมรองมากในบริเวณพื้นที่ชนบทและเกษตรกรรมฝั่งตะวันตกใกล้ถนนวงแหวนรอบนอกในเขตบางขุนเทียน¹

ในเขตหนองแขม เขตบางขุนเทียนและเขตบางบอน เป็นเขตที่อยู่ทางฝั่งตะวันตกของกรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นพื้นที่ศึกษา ในเขตบางขุนเทียนและเขตบางบอน มีการกำหนดการใช้ประโยชน์ที่ดินประเภทที่อยู่อาศัย พาณิชยกรรมและอุตสาหกรรม ส่วนใหญ่อยู่ในแนวถนนวงแหวนรอบนอก ขณะที่นอกแนวถนนวงแหวนรอบนอกถูกกำหนดให้เป็นพื้นที่เกษตรกรรม ส่วนในเขตหนองแขม มีการกำหนดการใช้ประโยชน์ที่ดินประเภทที่อยู่อาศัยสองฝั่งถนนเพชรเกษม ที่ตัดผ่านพื้นที่ตอนกลางของเขต ส่วนพื้นที่เกษตรกรรมจะอยู่ทางตอนเหนือของเขต ตั้งแต่แนวคลองกำนันเทียบและทางใต้ของเขตได้แนวคลองภาษีเจริญ

วัตถุประสงค์ของการวางผังเมืองรวมกรุงเทพมหานคร คือใช้เป็นแนวทางในการพัฒนากรุงเทพมหานคร โดยมีวัตถุประสงค์ ดังนี้²

- 1) ส่งเสริมความเป็นเมืองน่าอยู่ โดยการพัฒนาบริการทางสังคม สาธารณูปโภคและสาธารณูปการ ให้พอเพียงและได้มาตรฐาน เพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีของประชาชน
- 2) ส่งเสริมการเป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจ ในสาขาธุรกิจ การค้าและบริการ ที่สำคัญของประเทศและภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้
- 3) ส่งเสริมการเป็นศูนย์กลางทางการท่องเที่ยวและเป็นทางผ่านเข้าออกของภูมิภาคและภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

¹ สำนักผังเมือง,เอกสารประกอบการประชุมเพื่อพิจารณา ผังเมืองรวมกรุงเทพมหานคร (ปรับปรุงครั้งที่ 2), สำนักผังเมือง, กรุงเทพมหานคร, หน้า 8.

² เรื่องเดียวกัน, หน้า 22-23.

- 4) ส่งเสริมการเป็นศูนย์กลางการบริหารการปกครองและเป็นที่ตั้งของสถาบันที่สำคัญของประเทศและนานาชาติ
- 5) ส่งเสริมความสะอาดสวยงามในการคมนาคมขนส่ง โดยพัฒนาระบบขนส่งมวลชนและเชื่อมโยงโครงข่ายระบบคมนาคมขนส่งให้เกิดความสมบูรณ์และมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
- 6) ส่งเสริมการพัฒนา ปรับปรุงและฟื้นฟูย่านที่อยู่อาศัย และจัดให้มีศูนย์ชุมชนที่ให้บริการต่างๆ ที่จำเป็น
- 7) จัดระบบการขยายตัวของอุตสาหกรรมการผลิตที่ไม่มีความเสี่ยงต่ออุบัติเหตุและปราศจากมลพิษและส่งเสริมให้เกิดอุตสาหกรรมการผลิตที่ต้องใช้ทักษะ แรงงานฝีมือและเทคโนโลยีขั้นสูง
- 8) อนุรักษ์และฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมที่มีคุณค่าทางศิลปวัฒนธรรม สถาปัตยกรรม ประวัติศาสตร์และโบราณคดี เพื่อดำรงรักษาความเป็นเอกลักษณ์ของกรุงเทพมหานครและของชาติ
- 9) อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติที่คงคุณค่าความงาม บำรุงรักษา ฟื้นฟูคุณภาพสิ่งแวดล้อมและป้องกันปัญหาจากภัยธรรมชาติ
- 10) ดำรงรักษาพื้นที่เกษตรกรรมที่มีความอุดมสมบูรณ์ และยกระดับฐานะทางเศรษฐกิจและคุณภาพชีวิตของประชากร

จากวัตถุประสงค์ของการวางผังเมืองรวมกรุงเทพมหานคร ที่ต้องการพัฒนากรุงเทพมหานครให้เป็นมหานครที่สมบูรณ์แบบ จึงต้องมีพัฒนาในทุกๆ ด้าน โดยเฉพาะด้านเศรษฐกิจ ที่ต้องมีระบบโครงข่ายคมนาคมมาเป็นตัวรองรับการพัฒนา พร้อมๆ กับการอนุรักษ์และดำรงรักษาพื้นที่เกษตรกรรมที่อุดมสมบูรณ์ โดยมีเป้าหมายเชิงพื้นที่ที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ศึกษา คือการพัฒนาและปรับปรุงศูนย์ชุมชนชานเมืองในเขตต่อเมืองของกรุงเทพมหานคร ดังนี้

1. การพัฒนาย่านอุตสาหกรรมและจัดการด้านสิ่งแวดล้อมในเขตชานเมืองตะวันตกของกรุงเทพมหานคร
2. การพัฒนาและปรับปรุงระบบสาธารณูปโภคและสาธารณูปการ เพื่อการอยู่อาศัยในเขตต่อเมืองของกรุงเทพมหานคร
3. การพัฒนาและปรับปรุงโครงข่ายถนนและระบบการสัญจรเสริมเชื่อมต่อกับระบบขนส่งมวลชนในเขตชั้นในและเขตต่อเมืองของกรุงเทพมหานคร
4. การฟื้นฟูคุณภาพสิ่งแวดล้อมของพื้นที่เกษตรกรรมและจัดสร้างศูนย์บริการชุมชนในเขตชานเมืองของกรุงเทพมหานคร

6.8.2 ข้อกำหนดการใช้ประโยชน์ที่ดินตามผังเมืองรวมสมุทรสาคร ผังเมืองรวมสมุทรสาครประกอบไปด้วยผังเมืองรวมเมืองสมุทรสาครและผังเมืองรวมกระทู้แบน

ผังเมืองรวมเมืองสมุทรสาคร จังหวัดสมุทรสาคร ใช้บังคับในเขตท้องที่ตำบลบางน้ำจืด ตำบลคอกกระบือ ตำบลนาดี ตำบลบ้านเกาะ ตำบลพันท้ายนรสิงห์ ตำบลท่าทราย ตำบลโคกขาม ตำบลมหาชัย ตำบลบางกระเจ้า ตำบลท่าจีน ตำบลบางหญ้าแพรก ตำบลท่าฉลอม และตำบลโคกกราก ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนา การดำรงรักษาเมืองและ

บริเวณที่เกี่ยวข้องกับชนบท เพื่อให้สอดคล้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ โดยให้มีการใช้ที่ดินอย่างมีประสิทธิภาพ สามารถรองรับการขยายตัวของชุมชนในอนาคต โดยมีสาระสำคัญ ดังนี้¹

- 1) ส่งเสริมชุมชนเมืองสมุทรสาครให้เป็นศูนย์กลางบริหารการปกครองและพาณิชยกรรมของจังหวัด
- 2) ส่งเสริมอุตสาหกรรมและอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจประมง
- 3) ส่งเสริมการพัฒนาด้านที่อยู่อาศัยและพาณิชยกรรมให้สัมพันธ์กับการพัฒนาอุตสาหกรรม
- 4) พัฒนาการบริการทางด้านสังคม ระบบสาธารณูปโภคและสาธารณูปการให้เพียงพอและได้มาตรฐาน
- 5) อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

จากข้อกำหนดการใช้ประโยชน์ที่ดินของผังเมืองรวมเมืองสมุทรสาคร พบว่ามีการใช้ประโยชน์ที่ดินครบทุกประเภท โดยเฉพาะในเขตเทศบาลที่มีการกระจุกตัวของกิจกรรมต่างๆ อันเป็นศูนย์กลางของการติดต่อสื่อสารและค้าขาย เป็นศูนย์กลางของเส้นทางคมนาคมทั้งทางบกและทางน้ำ โดยจะพบว่าการใช้ประโยชน์ที่ดินทั้งประเภทที่พักอาศัย พาณิชยกรรมและอุตสาหกรรม จะขยายตัวเกาะกลุ่มตามแนวถนน โดยเฉพาะทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 35 และทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 3242 ขณะที่พื้นที่เกษตรกรรมได้กระจายตัวอยู่โดยรอบ

ผังเมืองรวมเมืองกระทุ่มแบน ได้ประกาศใช้บังคับในท้องที่ตำบลอ้อมน้อย ตำบลหนองนกไข่ ตำบลบางยาง ตำบลสวนหลวง ตำบลท่าไม้ ตำบลตลาดกระทุ่มแบน ตำบลแคราย ตำบลคลองมะเดื่อ ตำบลดอนไก่อีและตำบลท่าเสา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนา การดำรงรักษาเมืองและบริเวณที่เกี่ยวข้องกับชนบท โดยให้มีการใช้ประโยชน์ที่ดินอย่างมีประสิทธิภาพ สามารถรองรับการขยายตัวของชุมชนในอนาคต เพื่อให้สอดคล้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ โดยมีสาระสำคัญ ดังนี้²

- 1) ส่งเสริมและพัฒนาเมืองกระทุ่มแบน ให้เป็นเขตอุตสาหกรรม รองจากชุมชนเมืองสมุทรสาคร
- 2) ส่งเสริมการพัฒนาด้านที่อยู่อาศัย พาณิชยกรรมและการบริการให้สอดคล้องกับการขยายตัวของชุมชนและระบบเศรษฐกิจ
- 3) พัฒนาการบริการทางสังคม การสาธารณูปโภคและสาธารณูปการ ให้เพียงพอและได้มาตรฐาน
- 4) อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

¹ บริษัทคอนซัลแทนท์ ออฟ เทคโนโลยี จำกัด, รายงานศึกษาฉบับสุดท้าย นโยบายการใช้ที่ดินสำหรับองค์การบริหารส่วนจังหวัด ใช้ประสานการวางแผนพัฒนาจังหวัด, เสนอต่อองค์การบริหารส่วนจังหวัดสมุทรสาคร, 2546, หน้า 3-43.

² เรื่องเดียวกัน, หน้า 3-44.

จากข้อกำหนดการใช้ประโยชน์ที่ดินของผังเมืองรวมเมืองกรุงเทพมหานคร พบว่าการใช้ประโยชน์ที่ดินประเภทที่พักอาศัย พาณิชยกรรมและอุตสาหกรรม กระจุกตัวอยู่ทางตอนเหนือของอำเภอ บริเวณที่ดินนเพชรเกษมตัดผ่าน ขณะที่การใช้ประโยชน์ที่ดินประเภทเกษตรกรรมจะมีมากทางตอนใต้ของอำเภอ โดยเฉพาะบริเวณที่อยู่เหนือแนวแม่น้ำท่าจีน ใน ตำบลหนองนกไข่ ตำบลบางยางและตำบลท่าไม้ ที่ถูกกำหนดให้เป็นที่ดินประเภทอนุรักษ์ชนบทและเกษตรกรรม

ส่วนอำเภอบ้านแพ้ว ยังไม่มีผังเมืองรวมกำหนดใช้ ในปัจจุบันอยู่ในระหว่างขั้นตอนการดำเนินการวางผัง

6.9 ทศนคติและความต้องการของประชาชน

วัตถุประสงค์ของการพัฒนาเมือง คือการมีเมืองที่มีการเติบโตอย่างสมบูรณ์ ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม รวมถึงสภาพแวดล้อม ทั้งนี้เพื่อให้ประชาชนผู้อยู่อาศัยที่ดำเนินชีวิตอยู่ในเมืองมีความสะดวกสบาย ดังนั้นแนวทางการพัฒนาเมืองจึงต้องให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นต่างๆ เพื่อสะท้อนถึงความต้องการในการพัฒนาเมือง และเพื่อให้การพัฒนาเป็นไปอย่างเหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการของประชาชน ในที่นี้จึงได้นำความคิดเห็นของประชาชน มาสรุปดังมีรายละเอียด พอสังเขปดังนี้

6.9.1 ทศนคติและความต้องการของประชาชนในกรุงเทพมหานคร จากการประชุมรับฟังข้อคิดเห็นประชาชน ผู้ประกอบการสาขาอาชีพต่างๆ สามารถสรุปข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะและความต้องการของประชาชน ได้ดังนี้¹

- 1) ควรกำหนดรูปแบบของเมืองให้เป็นแบบหลายศูนย์กลาง (Polycentric) และให้แต่ละศูนย์กลางมีการพัฒนาแบบกระชับ มีความสมบูรณ์ในตัวเอง โดยให้มีการเชื่อมโยงศูนย์กลางต่างๆ ด้วยระบบขนส่งมวลชน
- 2) การสร้างสมดุลและให้ความสำคัญกับ พื้นที่ฝั่งธนบุรีให้เท่าเทียมกับกรุงเทพมหานคร โดยมีลักษณะ 2 เมืองหลวงใน 1 มหานคร
- 3) กำหนดนโยบายการวางผังเมืองรวมกรุงเทพมหานคร ให้มีลักษณะที่สะท้อนถึงแนวความคิดในการพัฒนาแบบเศรษฐกิจพอเพียง การพึ่งพาตนเองและควรใช้ผังเมืองเป็นเครื่องมือในการดำเนินการพัฒนาเศรษฐกิจดังกล่าว ซึ่งจะช่วยให้เมืองพัฒนาอย่างสมดุลและยั่งยืน เป็นเมืองน่าอยู่ มิใช่มุ่งสร้างเมืองให้ตอบสนองความต้องการร่ำรวยเงินทองเพียงอย่างเดียว

¹ สำนักผังเมือง, เอกสารประกอบการประชุมเพื่อพิจารณา ผังเมืองรวมกรุงเทพมหานคร (ปรับปรุงครั้งที่ 2), สำนักผังเมือง, กรุงเทพมหานคร, หน้า 67.

- 4) สิ่งที่ต้องคำนึงถึงการวางผังเมืองรวมกรุงเทพมหานคร คือต้องสร้างสมดุลของเมืองในด้านต่างๆ ได้แก่
- สร้างความสมดุลระหว่างพื้นที่ฝั่งตะวันตกและฝั่งตะวันออกของแม่น้ำเจ้าพระยา
 - สร้างความสมดุลระหว่างเมืองเก่ากับเมืองใหม่
 - สร้างความสมดุลระหว่างกิจกรรมหลัก 3 กิจกรรม คือ ที่อยู่อาศัย ที่ทำงาน และที่พักผ่อน

ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับการกำหนดประเภทกิจการและประเภทการใช้ประโยชน์ที่ดิน

ด้านอุตสาหกรรม¹ ให้โรงงานที่มีอยู่แล้วและรวมตัวเป็นกลุ่ม เช่น กลุ่มโรงงานในเขตบางขุนเทียน ราษฎร์บูรณะ จอมทอง บางบอน ควรมีการพิจารณาหาทางให้โรงงานอุตสาหกรรมบางประเภทหรือบางชนิดที่ไม่สร้างมลพิษยังสามารถคงอยู่ได้ โดยพิจารณาให้เป็นเขตชุมชน อุตสาหกรรม

ด้านการพัฒนาชนบทและพื้นที่เกษตรกรรม²

- เกษตรกรส่วนใหญ่ต้องการให้คงพื้นที่เกษตรกรรมไว้และอยากให้มีการส่งเสริมอาชีพเกษตรกรและยกระดับภาคเกษตรให้ดีขึ้น
- การกำหนดพื้นที่อนุรักษ์ชนบทและเกษตรกรรมส่งผลให้ราคาที่ดินลดต่ำลง ส่งผลกระทบต่อเจ้าของที่ดิน แต่ส่งผลดีต่อเกษตรกรที่ได้รับความคุ้มครอง ซึ่งเห็นด้วยกับการคงพื้นที่เกษตรไว้ เนื่องจากเห็นว่ายังคงทำการเกษตรได้ต่อไป
- ควรมีมาตรการส่งเสริมการเกษตรในพื้นที่ เช่น ตลาดกลาง ซึ่งกลุ่มเกษตรกรต้องการให้จัดหาพื้นที่เพื่อส่งเสริมการขาย โดยเป็นการซื้อขายโดยปราศจากพ่อค้าคนกลาง
- เห็นด้วยในกรณีที่ไม่มีย่านจัดสรรและโรงงานอุตสาหกรรมในพื้นที่เกษตร แต่อยากให้มีโรงงานที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร

6.9.2 ทศนคติและความต้องการของประชาชนในจังหวัดสมุทรสาคร ความต้องการของประชาชนจะแสดงวิสัยทัศน์ในการพัฒนาเมืองเพื่อแก้ปัญหาต่างๆ และเป็นการเตรียมการสำหรับอนาคต ในการประชุมระดมสมองเพื่อกำหนดวิสัยทัศน์และยุทธศาสตร์การพัฒนา จังหวัดสมุทรสาคร จากประชาชน เมื่อวันที่ 8 สิงหาคม 2546 ได้ลักษณะความต้องการ ดังนี้³

¹ สำนักผังเมือง, เอกสารประกอบการประชุมเพื่อพิจารณา ผังเมืองรวมกรุงเทพมหานคร (ปรับปรุงครั้งที่ 2), สำนักผังเมือง, กรุงเทพมหานคร, หน้า 68.

² เรื่องเดียวกัน, หน้า 69.

³ บริษัทคอนซัลแทนท์ ออฟ เทคโนโลยี จำกัด, รายงานศึกษาฉบับสุดท้าย นโยบายการใช้ที่ดินสำหรับองค์การบริหารส่วนจังหวัด ใช้ประสานการวางแผนพัฒนาจังหวัด, เสนอต่อองค์การบริหารส่วนจังหวัดสมุทรสาคร, 2546, หน้า 2-2.

- 1) การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ
 - มีการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติมากขึ้น
 - ป่าชายเลนมีการออกกฎหมายเข้มงวดในการรักษาสภาพป่าชายเลนไม่ให้ถูกทำลาย
 - ควรมีการปลูกป่าชายเลนทดแทนและเพิ่มเติม เพื่อรักษาระบบนิเวศน์
 - ควรมีการบำบัดน้ำเสียก่อนปล่อยลงสู่แหล่งน้ำโดยเฉพาะในพื้นที่อุตสาหกรรม
 - ควรมีการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนเข้าใจถึงข้อดี ข้อเสียของการอนุรักษ์ธรรมชาติ
 - พัฒนาพื้นที่เกษตร เช่น สวนกล้วยไม้ สวนผลไม้ เพื่อส่งเสริมเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรม
 - ชุมชนริมคลองต่างๆ ควรมีมาตรการในการรักษาความสะอาด
- 2) การอนุรักษ์ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมที่สำคัญในพื้นที่
 - ควรมีการส่งเสริมและพัฒนาพื้นที่ที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว
 - ควรมีการกำหนดขอบเขตที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์มิให้ถูกทำลาย
 - ควรมีการส่งเสริมและอนุรักษ์อาชีพท้องถิ่น
 - ควรให้ประชาชนในพื้นที่ไปจดแจ้งสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ไว้เพื่อเป็นการอนุรักษ์ทางด้านทรัพย์สินทางสถาปัตยกรรม
- 3) การจำกัดการเติบโตของอุตสาหกรรม
 - ต้องการอุตสาหกรรมที่ไม่สร้างมลภาวะให้กับสิ่งแวดล้อม เช่น อุตสาหกรรมในครัวเรือน และอุตสาหกรรมเกษตร
 - กำหนดพื้นที่อุตสาหกรรม โดยให้ห่างจากแหล่งชุมชน ไม่เห็นด้วยในการจำกัดการเติบโตของอุตสาหกรรม แต่ควรจำกัดในเรื่องมลภาวะที่ส่งผลต่อสิ่งแวดล้อม
- 4) การส่งเสริมการศึกษาของประชาชน
 - ด้านการประมง
 - ด้านการแปรรูปสินค้าทางการเกษตร
 - ด้านการศึกษาภาคบังคับให้อยู่ในระดับอุดมศึกษา
 - ด้านศูนย์ฝึกอาชีพ
 - ให้มีสถานศึกษาในระดับชุมชน

6.10 เสนอแนะแนวทางการพัฒนาพื้นที่เกษตรกรรมในพื้นที่ศึกษา

จากสภาพพื้นที่ศึกษา เป็นพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางธรรมชาติ อันเกิดจากสภาพภูมิประเทศที่หลากหลาย ที่มีทั้งที่ราบลุ่มแม่น้ำและที่ราบชายฝั่งทะเล อีกทั้งมีที่ตั้งที่อยู่ภายใต้อิทธิพลการพัฒนาของกรุงเทพมหานคร ส่งผลให้พื้นที่ศึกษามีกิจกรรมที่หลากหลาย ทั้งกิจกรรมทางการเกษตรและกิจกรรมเมือง ส่งผลให้การใช้ประโยชน์ที่ดินมีความหลากหลายและซับซ้อนและส่งผลกระทบต่อกันและกันและนำไปสู่ปัญหาสิ่งแวดล้อมในที่สุด

เพื่อให้การพัฒนาพื้นที่ศึกษาเป็นไปอย่างเกื้อกูลต่อสภาพแวดล้อมและประชาชนผู้อยู่อาศัย จึงได้นำผลการวิเคราะห์สภาพปัญหา สาเหตุตลอดจนแนวโน้มของพื้นที่รวมทั้งนำความต้องการของประชาชนและนโยบายการกำหนดการใช้ประโยชน์ที่ดินของรัฐมาประกอบการพิจารณาเพื่อเสนอเป็นแนวทางในการพัฒนาพื้นที่ศึกษา และเพื่อให้แนวทางการพัฒนาพื้นที่ศึกษาเป็นไปอย่างเกิดประโยชน์สูงสุดจึงต้องมีแนวนโยบายในการพัฒนาพร้อมทั้งมีมาตรการในการดำเนินงานมารองรับ

6.10.1 แนวนโยบายในการพัฒนาเพื่อการอนุรักษ์และพัฒนาพื้นที่เกษตรกรรม มีดังนี้

- 1) ส่งเสริมการพัฒนาเมืองภายในบริเวณถนนวงแหวนรอบนอก (ของเขตบางขุนเทียน และเขตบางบอน) ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีความพร้อมทางด้านสาธารณูปโภคและสาธารณูปการ และมีพื้นที่เพียงพอสำหรับรองรับประชากรที่เพิ่มขึ้น ซึ่งจะสามารถลดแรงผลักดันของการพัฒนาในเขตชานเมืองอย่างกระจุกกระจายและจะเอื้อประโยชน์ต่อการประกอบอาชีพของเกษตรกร ส่วนใหญ่พื้นที่รอบนอกถนนวงแหวนยังเป็นพื้นที่เกษตรกรรมที่อุดมสมบูรณ์ แต่ในปัจจุบันการขยายตัวของเมืองนอกถนนวงแหวนรอบนอกได้ขยายตัวตามแนวถนนเอกชัยและถนนพระราม 2 จึงควรมีการกำหนดขอบเขตการพัฒนาเมืองให้จดแนวคลองหนามแดงทางทิศเหนือ ในเขตบางบอน และจดแนวคลองสนามชัยทางทิศใต้ ของเขตบางขุนเทียน เพื่อให้พื้นที่บริเวณนี้เป็นพื้นที่เมืองที่จะพัฒนาเป็นลำดับต่อจากพื้นที่เมืองภายในถนนวงแหวนรอบนอก
- 2) ส่งเสริมการพัฒนาเมืองบริเวณสองฝั่งถนนเพชรเกษม ในเขตหนองแขม ซึ่งเป็นถนนสายหลักของกรุงเทพมหานครทางด้านตะวันตกที่ตัดผ่านตอนกลางของเขต ส่งผลให้พื้นที่สองฝั่งถนนเพชรเกษมเปลี่ยนแปลงเป็นพื้นที่เมือง ทั้งพื้นที่พักอาศัย พาณิชยกรรมและอุตสาหกรรม แต่ควรให้การพัฒนาเมืองอยู่ภายใต้แนวคลองกำหนดเทียบ ทางทิศเหนือของเขตและเหนือแนวคลองภาษีเจริญ ที่อยู่ทางใต้ของเขต ทั้งนี้การส่งเสริมการพัฒนาเมืองในบริเวณพื้นที่ดังกล่าว จะเป็นการลดแรงบุกรุกเข้าไปในพื้นที่เกษตรกรรมที่อยู่ทางเหนือแนวคลองกำหนดเทียบและได้แนวคลองภาษีเจริญ ซึ่งเป็นพื้นที่ที่ผังเมืองรวมกรุงเทพมหานครกำหนดให้เป็นพื้นที่ชนบทและเกษตรกรรม
- 3) ส่งเสริมการพัฒนาเมืองในบริเวณสองฝั่งทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 35 และทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 3242 ที่ตัดผ่านอำเภอเมืองสมุทรสาคร และสองฝั่งทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 3091 ทางทิศเหนือที่เชื่อมไปยังอำเภอกระทุ่มแบน ขณะที่ทิศตะวันตกให้พัฒนาไปจดถนนคันกันน้ำเค็มสมุทรสงคราม-สมุทรสาคร ขณะที่พื้นที่นอกแนวถนนคันกันน้ำเค็มสมุทรสงคราม-สมุทรสาครและได้แนวคลองสุนัขหอนยังคงเป็นพื้นที่ชนบทและเกษตรกรรม การจำกัดการขยายตัวของพื้นที่เมืองจะเป็นการ ลดทอนแรงผลักดันของการพัฒนาในพื้นที่เกษตรกรรมดังกล่าว
- 4) ส่งเสริมการพัฒนาเมืองในอำเภอกระทุ่มแบน บริเวณสองฝั่งทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 4 จนถึงแนวคลองภาษีเจริญทางตอนใต้ แต่ในปัจจุบันพื้นที่ได้แนวคลองภาษีเจริญมีการขยายตัวของเมืองรุกเข้าไปในพื้นที่เกษตรกรรมอย่างกระจุกกระจาย อันเป็นผลมาจากการเติบโตของภาคอุตสาหกรรม ที่ทางจังหวัดกำหนดให้อำเภอ

กระท่อมแบนเป็นพื้นที่รองรับโรงงานอุตสาหกรรมจากกรุงเทพมหานครและพื้นที่ข้างเคียง ดังนั้นเพื่อป้องกันการสูญเสียพื้นที่เกษตรกรรม จึงควรส่งเสริมการพัฒนาเมืองบริเวณสองฝั่งทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 3091 ที่เชื่อมต่อไปยังอำเภอเมืองสมุทรสาคร เพื่อให้พื้นที่ที่ห่างออกจากสองฝั่งถนนยังคงรักษาสภาพพื้นที่เกษตรกรรมไว้ได้

- 5) การอนุรักษ์พื้นที่เกษตรกรรม ในบริเวณเหนือแนวคลองกำนันเทียบและใต้แนวคลองภาษีเจริญ ในเขตหนองแขม ต่อเนื่องไปถึงพื้นที่เกษตรกรรมใต้แนวคลองหนามแดง ในเขตบางบอน ที่ยังคงมีการประกอบการเกษตรที่หลากหลาย ที่สำคัญ คือไม้ดอกไม้ประดับและพืชสวน ซึ่งถือเป็นพื้นที่เกษตรใกล้เมืองที่ง่ายต่อการเปลี่ยนแปลงไปสู่พื้นที่เมือง แต่ผังเมืองรวมกรุงเทพมหานครได้กำหนดให้เป็นพื้นที่ชนบทและเกษตรกรรม และจากสภาพการใช้ประโยชน์ที่ดินในปัจจุบันยังคงลักษณะของการปลูกพืชสวนและไม้ดอกไม้ประดับ จึงมีความเหมาะสมต่อการดำเนินการสงวนรักษาสภาพแวดล้อมให้เหมาะสมและให้ผลผลิตที่คุ้มค่าต่อการคงคุณค่าของพื้นที่เกษตรกรรมใกล้เมืองต่อไป
- 6) การอนุรักษ์พื้นที่ชนบทและเกษตรกรรม ในอำเภอบ้านแพ้ว ที่พื้นที่ส่วนใหญ่ของอำเภอเป็นพื้นที่เกษตรกรรม มีการประกอบการเกษตรที่หลากหลายทั้งการทำนาปลูกไม้ผล สวนผักและเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ ปัจจุบันอำเภอบ้านแพ้วยังไม่มีผังเมืองรวม กำหนดการใช้ประโยชน์ที่ดิน แต่การพัฒนาเมืองในอำเภอบ้านแพ้วยังมีไม่มากนัก ขณะที่ถนนส่วนใหญ่ยังคงเป็นถนนสายรองที่ใช้ขนส่งผลผลิตทางการเกษตร การใช้ประโยชน์ที่ดินในปัจจุบันยังคงลักษณะของเกษตรกรรมที่อุดมสมบูรณ์ จึงมีความเหมาะสมต่อการดำเนินการสงวนรักษาสภาพแวดล้อมให้เหมาะสมต่อการอยู่อาศัยและประกอบการเกษตร ให้ได้ผลผลิตที่คุ้มค่าต่อการลงทุน นอกจากนี้ควรจัดศูนย์บริการระดับชุมชน เพื่อความสะดวกในการเข้าถึงสาธารณูปการที่จำเป็นต่างๆ ของประชาชนในชนบท
- 7) การอนุรักษ์พื้นที่เกษตรกรรมประเภทเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ บริเวณทิศใต้แนวคลองสนามชัย ในเขตบางขุนเทียนต่อเนื่องไปยังอำเภอเมืองสมุทรสาครบริเวณใต้แนวคลองสุนัขหอน ที่มีสภาพภูมิประเทศที่เอื้อต่อการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ ที่มีโครงข่ายคลองสายเล็กๆ กระจายอยู่ทั่วพื้นที่และได้รับอิทธิพลจากการขึ้นลงของน้ำทะเล ซึ่งในปัจจุบันมีการทำบ่อปลาและนากุ้ง แต่มีการขยายตัวของโรงงานอุตสาหกรรมและที่อยู่อาศัยปะปนในพื้นที่เกษตร แต่การส่งเสริมการพัฒนาเมืองในแนวถนนวงแหวนรอบนอกและการจำกัดการขยายตัวของเมืองทางฝั่งตะวันตกของแม่น้ำท่าจีน มีผลต่อการลดแรงผลักดันของการพัฒนาเมืองในพื้นที่เกษตรกรรม ย่อมเอื้ออำนวยให้คงสภาพแวดล้อมให้มีความเหมาะสมต่อการประกอบการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำที่จะสร้างผลตอบแทนทางเศรษฐกิจอย่างสูงต่อเกษตรกร อันเนื่องมาจากเขตบางขุนเทียนและอำเภอเมืองสมุทรสาครมีมูลค่าผลผลิตทางการเกษตรสูงสุดมาจากการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ

- 8) การอนุรักษ์พื้นที่ป่าชายเลน ในชายฝั่งทะเลบางขุนเทียน ซึ่งผังเมืองรวมกรุงเทพมหานครกำหนดให้เป็นพื้นที่โล่งเพื่อนันทนาการและการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม ปัจจุบันสภาพพื้นที่ประสบปัญหาการกัดเซาะและการพังทลายของชายฝั่งทะเล จึงได้มีการฟื้นฟูและอนุรักษ์พื้นที่ป่าชายเลน นอกจากนี้ยังได้สนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพื่อเป็นการสงวนรักษาสภาพแวดล้อมและยังนำมาซึ่งประโยชน์ทางด้านนันทนาการและนำมาซึ่งรายได้ให้กับประชาชนในพื้นที่

6.10.2 แนวทางการพัฒนาพื้นที่ศึกษา

จากการวิเคราะห์นโยบายและโครงการพัฒนาต่างๆ ทำให้ทราบว่าพื้นที่ศึกษายังคงมีการเติบโตอยู่ต่อไป อันเป็นผลจากพื้นที่ตั้งที่อยู่ภายใต้อิทธิพลการพัฒนาของกรุงเทพมหานคร พื้นที่ศึกษาจึงเป็นพื้นที่รองรับการพัฒนาต่างๆ ในรูปของกิจกรรมทางเศรษฐกิจ ที่สำคัญ ได้แก่ อุตสาหกรรม การบริการและที่พักอาศัย พื้นที่ศึกษาเป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพของดินที่อุดมสมบูรณ์ การใช้ที่ดินในอดีตจึงเป็นพื้นที่เพาะปลูกที่สำคัญ แต่เมื่ออิทธิพลของเมืองแทรกเข้าไปในพื้นที่ เนื่องจากเมืองและพื้นที่เกษตรกรรมตั้งอยู่ใกล้กัน การใช้ที่ดินจึงปะปนกันจนแยกไม่ออก ส่งผลให้เกิดเป็นชุมชนต่างๆ ทั้งที่เป็นชุมชนเมือง ชุมชนชานเมืองและชุมชนชนบท ที่มีบทบาทและหน้าที่แตกต่างกันออกไปตามสภาพภูมิประเทศและอิทธิพลของการพัฒนา ส่งผลต่อรูปแบบการตั้งถิ่นฐานและการประกอบอาชีพของประชากรที่สามารถแยกออกได้เป็น 2 ประเภทใหญ่ๆ คือชุมชนเมืองและชุมชนเกษตร

จากความหลากหลายของชุมชนในพื้นที่ศึกษา ขณะที่การพัฒนาโดยเฉพาะด้านเศรษฐกิจมีแนวโน้มที่จะขยายตัวเพิ่มขึ้นในอนาคต ทำให้พื้นที่ศึกษาประกอบไปด้วยเมืองที่มีความหลากหลายที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กันและส่งผลกระทบต่อกันและกันอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ดังนั้นจึงควรมีแนวทางการพัฒนาเมืองที่ดีที่มีการสร้างสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมต่อการอยู่อาศัยอย่างมีความสุขและสะดวกสบาย ด้วยเหตุที่เมืองไม่เคยหยุดนิ่งแต่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ตามสภาวะทางเศรษฐกิจ สังคมและการเมืองในกรณีของพื้นที่ศึกษา จากการวิเคราะห์ ศักยภาพ ข้อได้เปรียบและปัญหา ทำให้สามารถเสนอแนวทางการพัฒนาที่เป็นไปเพื่อการอนุรักษ์ (พื้นที่เกษตร) และการพัฒนา (พื้นที่เมือง) ควบคู่กันไป ในลักษณะเมืองที่แวดล้อมด้วยชนบท ดังมีแนวทางการพัฒนา ดังนี้

- 1) การอนุรักษ์พื้นที่เกษตรกรรม พื้นที่ชานเมืองของกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ยังมีพื้นที่เกษตรที่อุดมสมบูรณ์อยู่ จึงควรมีการอนุรักษ์พื้นที่เกษตรเหล่านี้ไว้ เพราะมีความสำคัญมากอย่างแรกคือจะเป็นพื้นที่เกษตรใกล้เมืองที่จะคอยผลิตพืชผัก ผลไม้ต่างๆ ไปจำหน่ายให้แก่เขตเมืองชั้นในและพื้นที่ข้างเคียงได้อย่างสะดวกรวดเร็ว ขณะที่ความต้องการผลผลิตจะมีความต้องการมากขึ้นตามจำนวนประชากรที่เพิ่มมากขึ้นและพื้นที่เกษตรยังเป็นตัวควบคุมการกระจายการพัฒนาเมืองและเพื่อให้เกิดการพัฒนาที่เกิดขึ้นมีลำดับขั้นตอนที่เหมาะสมโดยไม่ส่งผลกระทบต่อพื้นที่เกษตร นอกจากนี้พื้นที่เกษตรยังสร้างสภาพแวดล้อมให้น่าอยู่ โดยช่วยลดมลพิษจากยานพาหนะต่างๆ จึงควรมีข้อกำหนดในการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินในพื้นที่เกษตรกรรมของแต่ละพื้นที่ ที่มีสภาวะแวดล้อมของเมืองที่แตกต่างกันไป ทั้งนี้เพื่อเป็นการอนุรักษ์พื้นที่เกษตรให้ยังคงบทบาทพื้นที่เกษตรกรรมที่สำคัญของภาคนครหลวง ที่เป็นแหล่งอาหารเลี้ยงคนเมืองและจังหวัดโดยรอบ เนื่องจากทรัพยากรธรรมชาติมีจำกัด ขณะที่ประชากรมีการเพิ่มขึ้นตลอดเวลาและมีการเปลี่ยนแปลงเป็นพื้นที่

เมืองมากขึ้นตามจำนวนประชากร ดังนั้นจึงมีความจำเป็นต้องจำกัดการขยายตัวของเมืองและรักษาพื้นที่เกษตรกรรมไว้ จึงได้แบ่งระดับการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินเกษตรกรรมเพื่อให้การเปลี่ยนแปลงของแต่ละพื้นที่เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุด ดังนี้

- 1) พื้นที่สงวน ได้แก่ พื้นที่เกษตรในแขวงท่าข้าม เขตบางขุนเทียนและพื้นที่ในตำบลนาโคก ตำบลกาหลง ตำบลบางโทรัด ตำบลบ้านบ่อ ตำบลบางกระเจ้าและตำบลบางหญ้าแพรก อำเภอเมืองสมุทรสาคร ที่มีสภาพเป็นพื้นที่ชายฝั่งทะเล มีลำคลองเชื่อมโยงทั่วพื้นที่ ซึ่งเอื้อต่อการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ จึงเป็นการใช้ประโยชน์ของพื้นที่ตามศักยภาพที่มีอยู่และเป็นการใช้ทรัพยากรที่มีอย่างเกิดประโยชน์สูงสุด จึงมีการประกอบการประมงในพื้นที่ ขณะเดียวกันยังเป็นการสร้างความสมดุลทางธรรมชาติและเป็นการรักษาสภาพแวดล้อมของพื้นที่ เพราะพื้นที่ชายฝั่งทะเลเป็นพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบต่างๆ ทั้งจากภัยธรรมชาติและจากมนุษย์ จึงเป็นพื้นที่ที่เปลี่ยนแปลงได้ง่าย
- 2) พื้นที่อนุรักษ์ การเกิดกิจกรรมใดๆ ต้องเป็นไปเพื่อส่งเสริมและอนุรักษ์พื้นที่เกษตรกรรม เพราะเป็นแหล่งผลิตอาหารที่สำคัญและเป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพทางการเกษตรมากกว่าที่จะเปลี่ยนแปลงไปเป็นพื้นที่เมืองด้วยปัจจัยทางธรรมชาติต่างๆ ที่เอื้ออำนวยต่อการเกษตรกรรม โดยเฉพาะในอำเภอบ้านแพ้ว ที่มีเนื้อที่เกษตรประมาณ 80 % ของพื้นที่อำเภอ จึงจำเป็นต้องอาศัยมาตรการในการควบคุมการพัฒนาที่เหมาะสม โดยเฉพาะการอนุญาตให้มีการจัดสรรที่ดินเพื่อการพักอาศัย พาณิชยกรรมและอุตสาหกรรม
- 3) พื้นที่เกษตรที่มีการเปลี่ยนแปลงได้ พื้นที่เกษตรกรรมชานเมืองเป็นพื้นที่เกษตรที่อยู่ภายใต้อิทธิพลการพัฒนาของกรุงเทพมหานคร จึงต่างจากพื้นที่เกษตรกรรมในชนบท เพราะพื้นที่เกษตรกรรมชานเมืองมีแนวโน้มขึ้นอยู่กับความต้องการของตลาด ทำให้เกิดการแข่งขันกับการใช้พื้นที่เพื่ออุตสาหกรรม พาณิชยกรรมและที่พักอาศัย ดังนั้นเกษตรกรจึงได้มีการปรับตัวให้สอดคล้องกับสภาวะการณ์ของตลาด ทำให้พื้นที่เกษตรกรรมชานเมืองในเขตหนองแขม เขตบางขุนเทียนและเขตบางบอน มีการทำการเกษตรแบบเข้มข้นเชิงพาณิชย์ พร้อมกับรัฐต้องสร้างแรงจูงใจทางการเงินเพื่อเป็นหลักประกันว่าที่ดินยังสามารถคงคุณค่าทางเศรษฐกิจโดยการทำการเกษตรได้ต่อไป

ทั้งนี้ต้องมีโครงการต่างๆ เพื่อส่งเสริมการเกษตร โดยองค์กร หน่วยงานระดับจังหวัดและท้องถิ่นต้องทำการประสานงานบริการในด้านข้อมูลข่าวสาร เพื่อเผยแพร่ความรู้ต่างๆที่เป็นประโยชน์ต่อเกษตรกร ในการนำไปปรับปรุงการผลิตและหาแนวทางป้องกันปัญหาต่างๆ พร้อมกันนี้รัฐควรมีการจัดการอย่างเหมาะสมที่จะเอื้อประโยชน์ต่อประชากรกลุ่มเก่า (เกษตรกร) และประชากรกลุ่มใหม่

(ประชากรนอกภาคเกษตร) เพื่อให้การการพัฒนาทั้งภาคเกษตรและอุตสาหกรรมดำเนินไปพร้อมกัน
ในลักษณะการพัฒนาเกษตรสู่อุตสาหกรรมภาคเกษตร

2) การจำกัดมลภาวะจากโรงงานอุตสาหกรรม ควรมีการส่งเสริมอุตสาหกรรมภายในพื้นที่แต่การส่งเสริมควรเป็นไปในการรักษาสิ่งแวดล้อม คือต้องเป็นอุตสาหกรรมที่ไม่สร้างมลภาวะ เพราะโรงงานอุตสาหกรรมในพื้นที่ศึกษาประกอบไปด้วย โรงงานอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ อุตสาหกรรมขนาดย่อมและอุตสาหกรรมในครัวเรือน ซึ่งล้วนต่างเป็นแหล่งกำเนิดมลภาวะทางน้ำ จึงควรมีการกำหนดโซนอุตสาหกรรมกรรมหรือนิคมอุตสาหกรรม เพื่อความสะดวกในการพัฒนาระบบ สาธารณูปโภคสาธารณูปการ ที่จะเป็นการประหยัดงบประมาณในการลงทุนและจะคุ้มค่ามากกว่าที่จะมีการตั้งโรงงานอย่างกระจัดกระจาย ซึ่งจะเป็นการสิ้นเปลืองงบประมาณโดยไม่จำเป็น โดยพื้นที่ อุตสาหกรรมจะต้องอยู่ห่างจากชุมชนเพื่อความปลอดภัยต่อสุขภาพของประชาชน ขณะเดียวกัน โรงงานอุตสาหกรรมก็ควรมีมาตรการในการดำเนินการบำบัดของเสียก่อนปล่อยสู่สภาพแวดล้อม เพื่อลดผลกระทบต่อพื้นที่ข้างเคียงที่มีการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อการเกษตรต่าง ๆ เช่น บ่อปลา นาทุ่ง สวนผัก สวนผลไม้ ฯลฯ ถ้าต่างฝ่ายต่างทำหน้าที่อย่างถูกต้องก็จะไม่สร้างความขัดแย้งในการใช้ที่ดิน ต่างประเภทในบริเวณเดียวกัน อีกทั้งเพื่อให้การพัฒนาเมืองและเกษตรกรรมมีการพัฒนาไปพร้อมกัน อย่างเหมาะสม ตามศักยภาพของพื้นที่และเพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนต่อไป

3) การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จากสภาพภูมิประเทศที่มีความ หลากหลายทางธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์และอยู่ใกล้เมือง การขยายตัวของเมืองจึงต้องเป็นไปโดยไม่ ทำลายทรัพยากรธรรมชาติ ไม่ว่าจะเป็นทะเล แม่น้ำ ลำคลอง ป่าชายเลนและพื้นที่เกษตรกรรม ดัง นั้นจึงควรมีแนวทาง ดังนี้

- 1) การออกกฎหมายเข้มงวดในการรักษาสภาพป่าชายเลนไม่ให้ถูกทำลาย หรือมีการปลูกป่าชายเลนทดแทนและเพิ่มเติมเพื่อรักษาระบบนิเวศน์
- 2) ควรมีมาตรการบำบัดน้ำเสียก่อนปล่อยลงสู่แหล่งน้ำ เพราะภายในพื้นที่ ศึกษามีคลองอยู่มากมาย ถ้าน้ำในคลองเน่าเสียจะส่งผลกระทบต่อ เกษตรกรและชุมชนริมคลองที่อาศัยน้ำเพื่อใช้ในการเกษตรและการ อุปโภค
- 3) พัฒนาพื้นที่เกษตร เช่น สวนกล้วยไม้ สวนผลไม้ เพื่อให้เป็นแหล่ง ท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรม

4) การพัฒนาศูนย์ชุมชนต่างๆ ในพื้นที่ศึกษา จากความได้เปรียบด้านที่ตั้งของพื้นที่ศึกษา ทำให้เมืองมีการขยายตัวและเติบโตอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ แต่การเติบโตของเมืองควรเป็นไปในลักษณะ การเติบโตแบบหลายศูนย์กลาง เพื่อลดความแออัดของการกระจุกตัวของกิจกรรมทางเศรษฐกิจ โดย ให้เป็นชุมชนที่มีความสมบูรณ์ในตัวเอง คือมีฐานทางเศรษฐกิจของตนเอง โดยใช้วัตถุประสงค์ในท้องถิ่น มาสร้างอาชีพและรายได้ให้แก่ประชาชนในพื้นที่ มีที่พักอาศัยที่มีสภาพแวดล้อมที่ดี มีระบบ สาธารณูปโภคและสาธารณูปการครบครัน เพื่อจะได้ลดการเดินทางระหว่างเมือง อีกทั้งยังช่วยลด ปริมาณการจราจรได้อีกทางหนึ่ง

ชุมชนต่างๆที่ล้อมรอบกรุงเทพมหานคร ประกอบไปด้วยชุมชนที่สำคัญที่มีบทบาทแตกต่างกัน เช่น บทบาทด้านอุตสาหกรรม ได้แก่ ชุมชนสมุทรสาคร ชุมชนสมุทรปราการและชุมชนรังสิต บทบาทด้านที่พักอาศัยและแหล่งจ้างงาน ได้แก่ ชุมชนหนองแขม นอกจากนี้ยังมีพื้นที่ที่จะพัฒนาให้เป็นศูนย์ชุมชนชานเมืองด้านตะวันตก ได้แก่ บางขุนเทียน ส่วนพื้นที่ที่มีบทบาทด้านการเกษตร ได้แก่ อำเภอบ้านแพ้ว ชุมชนต่างๆ เหล่านี้สามารถเชื่อมต่อกันโดยโครงข่ายคมนาคมที่สะดวกรวดเร็วในระหว่างพื้นที่ชุมชนเหล่านี้และยังสามารถเชื่อมโยงไปยังภูมิภาคต่างๆ ได้

แนวทางการพัฒนาพื้นที่ด้านตะวันตกเฉียงใต้ของภาคนครหลวงที่ได้กล่าวถึงนี้จะเป็นกรอบการพัฒนาเพื่อรองรับการพัฒนาที่จะเข้ามาสู่พื้นที่นี้ในอนาคต ตามแผนพัฒนาพื้นที่ปริมณฑลให้เชื่อมโยงกับภูมิภาคต่างๆ เนื่องจากพื้นที่ด้านตะวันตกเฉียงใต้ยังมีพื้นที่ว่างอีกมากที่จะรองรับกิจกรรมต่างๆ ขณะเดียวกันพื้นที่นี้มีศักยภาพที่หลากหลาย จนทำให้เกิดความสับสนในการใช้ประโยชน์ที่ดินระหว่างพื้นที่เกษตร พื้นที่อุตสาหกรรมและพื้นที่พักอาศัย ซึ่งต้องอาศัยกฎหมายและมาตรการต่างๆ ของรัฐทั้งจากส่วนกลางและส่วนท้องถิ่นมากำกับดูแล เพื่อให้พื้นที่ศึกษามีการพัฒนาที่เหมาะสมตามศักยภาพของพื้นที่ โดยอาศัยข้อได้เปรียบต่างๆ ที่มีอยู่มาทำให้เกิดประโยชน์ เพื่อให้การพัฒนาเป็นไปอย่างยั่งยืน

6.10.3 มาตรการในการดำเนินงาน

1) มาตรการด้านการใช้ประโยชน์ที่ดิน

- 1.1) ที่ดินประเภทชุมชน ให้ใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่ออยู่อาศัย พาณิชยกรรมและอุตสาหกรรม ที่ไม่ก่อมลพิษต่อชุมชนและสิ่งแวดล้อม
- 1.2) ที่ดินประเภทชนบทและเกษตรกรรม ให้ใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อการเกษตรกรรมหรือเกี่ยวข้องกับการเกษตรกรรม การศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร รวมทั้งการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อเป็นชุมชนอยู่อาศัย พาณิชยกรรมและอุตสาหกรรม ที่สอดคล้องกับการพัฒนาด้านเกษตรกรรมหรือเกี่ยวข้องกับการเกษตร
- 1.3) ที่ดินประเภทอนุรักษ์ชนบทและเกษตรกรรม ให้ใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อการเกษตรกรรมหรือเกี่ยวข้องกับการเกษตร การศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาที่ดิน เพื่อการเกษตรและอุตสาหกรรมในครัวเรือนที่สนับสนุนการผลิตสินค้าพื้นบ้านและไม่ก่อให้เกิดมลพิษและไม่ควรใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อเป็นชุมชนอยู่อาศัย พาณิชยกรรม อุตสาหกรรมและการใช้ที่ดินประเภทอื่นๆ อันจะส่งผลกระทบต่อการพัฒนาพื้นที่เกษตรกรรม
- 1.4) ที่ดินประเภทที่โล่งเพื่อนันทนาการและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม ให้ใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อการรักษาสภาพธรรมชาติให้คงอยู่หรือฟื้นฟูให้กลับคืนสู่สภาพเดิม เพื่อรักษาความสมดุลของระบบนิเวศน์ หากมีการใช้ประโยชน์ที่ดินควรวางแผนการใช้ประโยชน์ที่ดินให้เหมาะสม เพื่อหลีกเลี่ยงการสูญเสียและทำลายทรัพยากรธรรมชาติให้มากที่สุด

- 2) มาตรการควบคุมการก่อสร้างอาคาร เพื่อส่งเสริมมาตรการควบคุมการใช้ที่ดิน ในด้านการสกัดกั้นการขยายตัวของเมืองและเพื่อเป็นการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและธรรมชาติ จึงต้องมีการควบคุมการก่อสร้างอาคาร ได้แก่ ประเภท และขนาดในบางบริเวณ เพื่อไม่ให้เกิดปัญหาการทำลายความอุดมสมบูรณ์ของพื้นที่เกษตรกรรม
 - 2.1) ที่ดินประเภทชุมชน ให้ใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อการก่อสร้างอาคาร โดยให้มีความสูงพื้นที่อาคารรวมต่อพื้นที่ดินและพื้นที่เว้นว่างตามความเหมาะสมและสอดคล้องกับการพัฒนาชุมชนเมือง รวมทั้งควบคุมให้มีระยะถอยร่น โดยให้ห่างจากฝั่งแม่น้ำและคลองสายสำคัญ
 - 2.2) ที่ดินประเภทอุตสาหกรรม ให้ใช้ประโยชน์เพื่อการก่อสร้างอาคาร โดยให้มีความสูงพื้นที่อาคารรวมต่อพื้นที่ดินและพื้นที่เว้นว่างตามความเหมาะสมและสอดคล้องกับการพัฒนาอุตสาหกรรมและคลังสินค้า โดยไม่เป็นมลพิษต่อชุมชนและสิ่งแวดล้อมในแต่ละพื้นที่ รวมทั้งควบคุมให้มีระยะถอยร่นให้ห่างจากฝั่งแม่น้ำและคลองสายสำคัญ
 - 2.3) ที่ดินประเภทชนบทและเกษตรกรรม ให้ใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อการก่อสร้างอาคาร โดยให้มีความสูงพื้นที่อาคารรวมต่อพื้นที่ดินและพื้นที่เว้นว่างตามความเหมาะสมและสอดคล้องกับการพัฒนาด้านการเกษตรกรรมในแต่ละท้องถิ่น
 - 2.4) ที่ดินประเภทที่โล่งเพื่อนันทนาการและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม ให้ใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อการก่อสร้างอาคารเท่าที่จำเป็นในการสงวนรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม โดยมีความสูงพื้นที่อาคารรวมต่อพื้นที่ดินและพื้นที่ว่างตามความเหมาะสมในการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม
- 3) มาตรการด้านภาษี โดยการกำหนดอัตราภาษีระดับสูงสำหรับการใช้ที่ดินแบบเมืองในบริเวณที่ต้องการอนุรักษ์พื้นที่เกษตรกรรม หรือการจัดเก็บภาษีพื้นที่เกษตรกรรมน้อยกว่าการใช้ประโยชน์ที่ดินประเภทอื่นๆ ซึ่งภาษีที่สามารถนำมาใช้ตามมาตรการดังกล่าว มีดังนี้
 - 3.1) ภาษีโรงเรือน (Property Taxes on real estate)
 - 3.2) ภาษีที่เก็บจากการเพิ่มมูลค่าที่ดินหรือภาษีที่ดิน (Taxes on the increment inland Value)
 - 3.3) ภาษีจากการขายที่ดิน (Taxes on commercial sale of land)
 - 3.4) ภาษีสิทธิการก่อสร้าง (Taxes on building rights)
 - 3.5) ภาษีบำรุงท้องที่
 - 3.6) ภาษีการโอนกรรมสิทธิ์ (Land transfer duties and Taxes)
 - 3.7) ค่าธรรมเนียมขออนุญาตปลูกสร้างอาคาร (Development charges)

6.11 ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาต่อไป

เพื่อให้การพัฒนาของพื้นที่ศึกษาที่เป็นส่วนหนึ่งของภาคนครหลวง มีการพัฒนาอย่างเหมาะสมเพื่อรองรับการเติบโตในอนาคต ทั้งนี้เพื่อให้การเติบโตของพื้นที่เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ในฐานะที่เป็นภาคที่เป็นศูนย์กลางในด้านต่างๆของประเทศ ควรมีการศึกษาต่อเนื่องไปในหัวข้อต่อไปนี้

- 1) ควรมีการประเมินค่าความเสียหายจากการพัฒนาพื้นที่ ในเขตวิกฤตต่างๆ เช่น พื้นที่ที่เกิดการทรุดตัวของแผ่นดิน และพื้นที่เสี่ยงภัยต่อการเกิดน้ำท่วม
- 2) ควรศึกษาการจัดการทรัพยากรของชุมชนในพื้นที่ศึกษา เพราะเป็นพื้นที่กึ่งเมือง กึ่งชนบทหรือเป็นเขตรอยต่อระหว่างเมืองกับชนบท ที่มีการใช้ที่ดินแบบเมืองและแบบชนบทปะปนกัน ขณะที่ในพื้นที่มีทรัพยากรธรรมชาติที่หลากหลาย การเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินในพื้นที่จะส่งผลต่อทรัพยากรในระดับชุมชน
- 3) ควรศึกษาการจัดการน้ำ เพื่อการอุปโภคบริโภคในจังหวัดสมุทรสาคร ที่ปัจจุบันมีปัญหาคารขาดแคลนน้ำ จึงต้องมีการสูบน้ำบาดาลมาใช้จนส่งผลต่อการเกิดแผ่นดินทรุดที่ส่งผลกระทบต่อเป็นวงกว้างทั้งในระดับเมืองจนถึงระดับภาค
- 4) ควรศึกษาศักยภาพของคลองในการพัฒนาให้เป็นการคมนาคมทางน้ำ เพื่อเป็นอีกทางเลือกหนึ่งในการสัญจร ซึ่งจะช่วยลดปริมาณการจราจรบนท้องถนนได้อีกทางหนึ่ง